

Καπόγιαννης Πάνος. «Ο συνταξιοδοτικός αλφαριθμητισμός στην Ελλάδα»

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ο συνταξιοδοτικός αλφαριθμητισμός στην Ελλάδα»

**ΚΑΠΟΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΟΣ
Α.Μ. ΕΜΒΑ 2015**

**Νικόλαος Φίλιππας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς (Επιβλέπων Καθηγητής)
Παναγιώτης Αρτίκης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς
Νικόλαος Τσαγκαράκης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς**

Πειραιάς, Ιούνιος 2023

Καπόγιαννης Πάνος. «Ο συνταξιοδοτικός αλφαριθμητισμός στην Ελλάδα»

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δευτέρα) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων για Στελέχη : E-MBA» με τίτλο Ο συνταξιοδοτικός αλφαριθμητισμός στην Ελλάδα

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/τριας.....

Όνοματεπώνυμο..... ΚΑΠΟΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Ημερομηνία..... 20/06/2023

1

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνησή της.

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Νικόλαο Φίλιππα, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε αναθέτοντάς μου το παρόν θέμα, την πολύτιμη καθοδήγηση και τις υποδείξεις του.

Επίσης, ευχαριστώ θερμά και τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής για την συμμετοχή τους στην κρίση αυτής της εργασίας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές μου για τη συνεργασία που είχαμε κατά τη διάρκεια των σπουδών μας.

Τέλος, θα ήθελα εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους γονείς μου Χρήστο και Αναστασία αλλά και στον αδερφό μου Γιάννο και τη σύντροφό μου Άσπια για τη στήριξη τους σε αυτό το όμορφο ταξίδι.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εξετάζει το μείζον θέμα του ασφαλιστικού στη χώρα μας εστιάζοντας παράλληλα στο κίνδυνο μακροζωίας (longevity risk).

Στο πρώτο κομμάτι αναλύεται η ασφαλιστική συνείδηση των Ελλήνων για την διαφύλαξη ικανού εισοδήματος στα χρόνια της συνταξιοδότησης και η σύγκριση με άλλες χώρες. Στο δεύτερο κομμάτι αναλύεται η έννοια του longevity risk και το κατά πόσο είμαστε προετοιμασμένοι ώστε να αντιμετωπίσουμε την αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Για τον λόγο αυτό, δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο 28 ερωτήσεων, σκοπός του οποίου ήταν να καταγράψουμε τις απαντήσεις των ερωτηθέντων αναφορικά με τη διαφύλαξη ικανού εισοδήματος στη σύνταξη, την άποψη τους για τον πληθωρισμό, τις επενδυτικές τους στρατηγικές κλπ. Η συμβολή μου στην εργασία είναι η δημιουργία αυτής της έρευνας μέσω της οποίας γίνεται αντιληπτό ότι ο συνταξιοδοτικός αλφαριθμητισμός είναι σε χαμηλά επίπεδα στην χώρα μας.

Abstract

This paper examines the major issue of insurance in our country, focusing at the same time on the risk of longevity (longevity risk).

In the first part, the insurance consciousness of the Greeks is analyzed to preserve a sufficient income in the years of retirement and is compared with other countries. In the second part, the concept of longevity risk is analyzed to what extent we are prepared to deal with the increase in life expectancy. For this reason, we created a questionnaire, the purpose of which was to record respondents' answers regarding preserving sufficient income in retirement, their view on inflation, their investment strategies, etc. Through this questionnaire, we managed to measure the levels of retirement literacy for Greeks which are low.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	3
Περίληψη	4
Abstract	5
Κατάλογος Σχημάτων	9
Κεφάλαιο 1. Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης & το ΑΕΠ	12
1.1 Εισαγωγή- Το Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα.....	12
1.2 Το Νομοθετικό Πλαίσιο της Κύριας Σύμβασης	13
1.3 Ιστορική Αναδρομή Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης	14
1.4 Το ΑΕΠ της Ελλάδας	16
1.4.1 Διαχρονική Εξέλιξη Κατανάλωσης ως προς το ΑΕΠ Ελλάδα & ΕΕ	19
1.4.2 Αποταμίευση ως προς ΑΕΠ Ελλάδα & Ε.Ε	21
1.4.3 Χρηματοοικονομικός Πλούτος ανά κάτοικο Ελλάδα – Ε.Ε	22
1.5 Έρευνα Insurance Europe	26
Κεφάλαιο 2. Το Προσδόκιμο Ζωής και το Longevity Risk	28
2.1 Το προσδόκιμο ζωής	28
2.2 Η εξέλιξη του προσδόκιμου ζωής στην Ελλάδα και στην Ε.Ε	29
2.3 Δαπάνες Υγείας ως ποσοστό του ΑΕΠ	31
2.4 Η έννοια της Μακροζωίας (Longevity).....	32
Κεφάλαιο 3: Ερωτηματολόγιο: «Ο συνταξιοδοτικός αναλφαβητισμός	35
στην Ελλάδα»	35
3.1 Εισαγωγή – Συνταξιοδοτικός αναλφαβητισμός	35
3.2 Περιγραφή Ερωτηματολογίου	35
3.3 Ερωτήσεις & Αποτελέσματα Ερωτηματολογίου.....	36
1 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Φύλο»	36

2 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Ηλικία».....	37
3 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Εργάζομαι ως...»	38
4 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Ο κλάδος στον οποίο εργάζομαι είναι...».....	39
5 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Εργασιακή εμπειρία»	40
6 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Ανώτατο επίπεδο σπουδών».....	41
7 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Συνολικό μηνιαίο καθαρό εισόδημα».....	42
8 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ανησυχείτε για την αύξηση του κόστους δαπανών υγείας;».....	43
9 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ανησυχείτε για την μείωση του εισοδήματος σας;».....	44
10 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ανησυχείτε για την επίδραση του πληθωρισμού;».....	45
11 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ανησυχείτε για τις περικοπές στη δημόσια υγεία;».....	46
12 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο εκτιμάτε ότι θα είναι η σύνταξη σας ως ποσοστό του σημερινού σας εισοδήματος;»	47
13 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Έχετε υπολογίσει το ύψος της σύνταξης που θα λάβετε αποπληθωρισμένο ή σε όρους καθαρής παρούσας αξίας;»	48
14 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Έχετε σχεδιάσει κάποιο πλάνο αποταμίευσης/επένδυσης ώστε τα χρόνια της συνταξιοδότησης να καλύψετε τις ανάγκες σας;».....	50
15 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Έχετε προσπαθήσει να προσδιορίσετε το ποσό που πρέπει να έχετε συγκεντρώσει ώστε μόλις συνταξιοδοτηθείτε να ζείτε άνετα;».....	52
16 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Αν ναι, ποιο είναι αυτό; (Παρακαλώ συμπληρώστε το συνολικό ποσό)	53
17 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Σε 15 χρόνια από σήμερα, πόσο εκτιμάτε ότι θα αξίζει το 1€;».....	54
18 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Σε ποια ηλικία εκτιμάτε ότι θα συνταξιοδοτηθείτε;»	55
19 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Ποια είναι σήμερα η συνολική αξία των επενδύσεων και αποταμιεύσεων σας χωρίς να λάβετε υπόψιν τις συνταξιοδοτικές παροχές της εταιρίας (αν υπάρχουν) που εργάζεστε;»	56
20 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Έχετε κάποιο συνταξιοδοτικό πρόγραμμα;».....	57
21 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Βαθμολογήστε από το 1 (Διαφωνώ τελείως) έως το 5 (Συμφωνώ απόλυτα) την παρακάτω πρόταση: «Μπορώ και αποταμιεύω χρήματα στο τέλος του κάθε μήνα».....	59

22 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Βαθμολογήστε από το 1 (Διαφωνώ τελείως) έως το 5 (Συμφωνώ απόλυτα) την παρακάτω πρόταση: «Τα βγάζω πέρα ίσα - ίσα στο τέλος του κάθε μήνα»	61
23 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Βαθμολογήστε από το 1 (Διαφωνώ τελείως) έως το 5 (Συμφωνώ απόλυτα) την παρακάτω πρόταση: «Όταν λαμβάνω οικονομικές αποφάσεις, θέτω ως προτεραιότητα μακροπρόθεσμους στόχους και όχι βραχυπρόθεσμους».....	62
24 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Βαθμολογήστε από το 1 (Διαφωνώ τελείως) έως το 5 (Συμφωνώ απόλυτα) την παρακάτω πρόταση: «Νιώθω ότι, η κατάσταση των οικονομικών μου επηρεάζει τη ζωή μου και χειροτερεύει συνεχώς».....	63
25 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Τι βαθμό επενδυτικού κινδύνου είστε διατεθειμένοι να αναλάβετε σε μια επένδυση;»	66
26 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ικανοποιημένοι είστε με τις κρατικές παροχές υγείας;»	67
27 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Γνωρίζετε την έννοια του κινδύνου μακροζωίας; (Longevity risk)».....	68
28 ^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Αν υποθέσουμε ότι φτάνετε στην ηλικία των 100 ετών, τι από τα παρακάτω σας ανησυχεί περισσότερο;».....	70
Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα	72
Βιβλιογραφία	74

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1. Πορεία ΑΕΠ Ελλάδας 1960-2020

Σχήμα 2. Ποσοστό αποταμίευσης ως προς το ΑΕΠ Ελλάδας και χωρών ΕΕ για την περίοδο 2006-2021. ΟΟΣΑ

Σχήμα 3. Ποσοστό κατανάλωσης ως προς το ΑΠΕ Ελλάδας και χωρών ΕΕ για την περίοδο 2002-2022. ΟΟΣΑ

Σχήμα 4. Ποσοστό αποταμίευσης ως προς το ΑΠΕ Νοικοκυριών Ελλάδας 2010-2020. ΕΛΣΤΑΤ

Σχήμα 5. Εξέλιξη Χρηματοοικονομικού πλούτου ανά κάτοικο Ελλάδας και χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 1995-2019. ΟΟΣΑ

Σχήμα 6. Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού μετοχών ανά κάτοικο Ελλάδας και χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 1995-2019. ΟΟΣΑ

Σχήμα 7. Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού καταθέσεων ανά κάτοικο Ελλάδας και χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 1995-2019. ΟΟΣΑ

Σχήμα 8. Εξέλιξη ποσοστού επενδύσεων σε συνταξιοδοτικά ταμεία ανά κάτοικο Ελλάδας και χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 1995-2019. ΟΟΣΑ

Σχήμα 9. Προτεραιότητες Ευρωπαίων πολιτών στην επιλογή συνταξιοδοτικής ασφάλισης.

Σχήμα 10. Εξέλιξη του προσδόκιμου ζωής Ελλάδας και χωρών ΕΕ για την περίοδο 1960-2021. ΟΟΣΑ

Σχήμα 11. Ποσοστό Δαπανών Υγείας προς ΑΕΠ Ελλάδα και χώρες της ΕΕ (1998-2021)

Σχήμα 12. Εξέλιξη εργατικού δυναμικού Ελλάδας 1982- 2021

Σχήμα 13. Ποσοστό πληθυσμού 65+ Ελλάδα 1982-2020

Σχήμα 14. Απαντήσεις 1ης ερώτησης ερωτηματολογίου

Σχήμα 15. Απαντήσεις 2ης ερώτησης ερωτηματολογίου

Σχήμα 16. Απαντήσεις 3ης ερώτησης ερωτηματολογίου

Σχήμα 17. Απαντήσεις 4ης ερώτησης ερωτηματολογίου

Σχήμα 18. Απαντήσεις 5ης ερώτησης ερωτηματολογίου

Σχήμα 19. Απαντήσεις 6ης ερώτησης ερωτηματολογίου

Σχήμα 20. Απαντήσεις 7ης ερώτησης ερωτηματολογίου

Σχήμα 21. Απαντήσεις 8ης ερώτησης ερωτηματολογίου

- Σχήμα 22.** Απαντήσεις 9ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 23. Απαντήσεις 10ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 24. Απαντήσεις 11ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 25. Απαντήσεις 12ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 26. Απαντήσεις 13ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 27. Απαντήσεις 13ης ερώτησης ερωτηματολογίου ανά ηλικιακή ομάδα
Σχήμα 28. Απαντήσεις 14ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 29. Απαντήσεις 14ης ερώτησης ερωτηματολογίου ανά ηλικιακή ομάδα
Σχήμα 30. Απαντήσεις 15ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 31. Απαντήσεις 16ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 32. Απαντήσεις 17ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 33. Απαντήσεις 18ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 34. Απαντήσεις 18ης ερώτησης ερωτηματολογίου ανά ηλικιακή ομάδα
Σχήμα 35. Απαντήσεις 19ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 36. Απαντήσεις 20ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 37. Απαντήσεις 20ης ερώτησης ερωτηματολογίου ανά ηλικιακή ομάδα
Σχήμα 38. Απαντήσεις 21ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 39. Απαντήσεις 22ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 40. Απαντήσεις 23ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 41. Απαντήσεις 24ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 42. Απαντήσεις 24ης ερώτησης ερωτηματολογίου για τους κατόχους συνταξιοδοτικού προγράμματος
Σχήμα 43. Απαντήσεις 24ης ερώτησης ερωτηματολογίου για τα άτομα που δεν κατέχουν συνταξιοδοτικό πρόγραμμα
Σχήμα 44. Απαντήσεις 25ης ερώτησης ερωτηματολογίου
Σχήμα 45. Απαντήσεις 26ης ερώτησης ερωτηματολογίου

Σχήμα 46. Απαντήσεις 27ης ερώτησης ερωτηματολογίου (Συνολικό δείγμα)

Σχήμα 47. Απαντήσεις 27ης ερώτησης ερωτηματολογίου (Εργαζόμενοι στον ασφαλιστικό κλάδο)

Σχήμα 48. Απαντήσεις 27ης ερώτησης ερωτηματολογίου (Εργαζόμενοι σε άλλο κλάδο πέραν του ασφαλιστικού)

Σχήμα 49. Απαντήσεις 28ης ερώτησης

Σχήμα 50. Απαντήσεις 28ης ερώτησης ανά ηλικιακό εύρος

Κεφάλαιο 1. Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης & το ΑΕΠ

1.1 Εισαγωγή- Το Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα

Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης αποτελείται από τρεις (3) πυλώνες. Οι τρεις αυτοί πυλώνες είναι η κρατική σύνταξη, η επαγγελματική σύνταξη και οι προσωπικές συντάξεις.

Ο πρώτος πυλώνας είναι αυτός με την κύρια υποχρεωτική και επικουρική υποχρεωτική σύνταξη. Η κύρια σύνταξη αποτελεί το 80% του συνόλου των συντάξεων. Δίνεται από το γενικό φορέα κοινωνικής ασφάλισης ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Οι συντάξεις των μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων οι οποίες έχουν τη μορφή τακτικών καταβολών σύνταξης, είναι εγγυημένες από το κράτος και συνήθως προκαθορισμένες.

Η επικουρική υποχρεωτική σύνταξη στοχεύει στην ενίσχυση του ποσοστού αναπλήρωσης της σύνταξης, έτσι ώστε η σύνταξη του ασφαλισμένου να έχει σχέση με τον μισθό τον οποίο εκείνος λάμβανε όταν εργαζόταν. Αφορούν τους μισθωτούς και ένα μικρό ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων και τυπικά παρέχουν πρόσθετα ποσοστά αναπλήρωσης έως και 20%.

Επικουρική ασφάλιση παρέχουν πολλοί φορείς επικουρικής ασφάλισης, εκ των οποίων ο σημαντικότερος είναι το ΕΤΕΑΜ, που αποτελεί κλάδο του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Το σύστημα μπορεί να το διαχειρίζεται το ίδιο το κράτος, ή δημόσιοι φορείς που έχουν συσταθεί για το λόγο αυτό. Ο δεύτερος πυλώνας συχνά αναφέρεται ως «Συμπληρωματικά-Προαιρετικά συστήματα Κοινωνικής Ασφάλισης» και αφορά τα Επαγγελματικά Ταμεία Ασφάλισης.

Ο θεσμός της επαγγελματικής ασφάλισης (δεύτερος πυλώνας) –occupational pension schemes, εισήχθη στην Ελλάδα με τα άρθρα 7 και 8 του Ν. 3029/2002.

Ο τρίτος πυλώνας αποτελείται από όλη την αποταμίευση που γίνεται από ένα άτομο για τα γηρατιά του. Αποτελεί προσωπική αποταμίευση που πρέπει να διακριθεί από την προληπτική αποταμίευση για το εγγύς μέλλον. Τα προγράμματα του τρίτου πυλώνα γενικά αποτελούνται από τις συμβάσεις που προσυπογράφονται από τα άτομα με φορείς παροχής υπηρεσιών, όπως οι ασφαλιστικές εταιρείες (εκτός από τις ομαδικές ασφαλιστικές συμβάσεις) ή κάποιον άλλον οργανισμό. Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με τον πρώτο και τον τρίτο πυλώνα.

1.2 Το Νομοθετικό Πλαίσιο της Κύριας Σύνταξης

Σε όλους του εργαζομένους σε Ιδιωτικό και Δημόσιο τομέα, χορηγείται σύνταξη γήρατος με τη συμπλήρωση των οριζόμενων από την νομοθεσία χρονικών και ηλικιακών προϋποθέσεων. Οι γενικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης είναι:

α) Ελάχιστος χρόνος ασφάλισης 15 ετών και συμπλήρωση του 67ου της ηλικίας για πλήρη σύνταξη και του 62ου για μειωμένη σύνταξη. Στην περίπτωση της μειωμένης σύνταξης απαιτείται πρόσφατος ασφαλιστικός δεσμός

β) Συμπλήρωση 40 ετών ασφάλισης (12.000) ημερών και του 62ου της ηλικίας.

γ) Για τους υπαγόμενους στον Κανονισμό των Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελματιών, απαιτείται η συμπλήρωση του 62ου και 4500 ημέρες ασφάλισης συνολικά και ειδικών προϋποθέσεων χρόνου ασφάλισης στον ΚΒΑΕ καθώς και με προϋποθέσεις ασφαλιστικού δεσμού ανάλογα με την ημερομηνία υπαγωγής στην ασφάλιση και τον φορέα υπαγωγής.

Το ποσό της σύνταξης υπολογίζεται σύμφωνα με τα άρθρα 7, 8 και 28 του ν.4387/2016, όπως ισχύει, και αποτελείται από:

α. την εθνική σύνταξη

Η εθνική σύνταξη δεν χρηματοδοτείται από ασφαλιστικές εισφορές αλλά απευθείας από τον κρατικό προϋπολογισμό και χορηγείται σε όσους θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις. Το πλήρες ποσό ορίζεται σε 384 ευρώ μηνιαίως και καταβάλλεται ακέραιο εφόσον έχουν συμπληρωθεί τουλάχιστον 20 έτη ασφάλισης και επιπλέον 40 έτη διαμονής στην Ελλάδα.

β. την ανταποδοτική σύνταξη

Υπολογίζεται με βάση τις συντάξιμες αποδοχές του ασφαλισμένου, δηλαδή τις αποδοχές επί των οποίων έχουν καταβληθεί ασφαλιστικές εισφορές κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου και ειδικότερα από το έτος 2002 και μέχρι την έναρξη καταβολής της σύνταξης, το χρόνο ασφάλισής του και τα ισχύοντα κάθε φορά ποσοστά αναπλήρωσης.

1.3 Ιστορική Αναδρομή Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης

Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης συντάξεων στην Ελλάδα έχει μια μακρά ιστορία που ξεκινά από τη δεκαετία του 1930. Τότε, η χώρα μας βίωνε μια περίοδο εντονότατης κοινωνικής και οικονομικής αναστάτωσης και οι περισσότεροι Έλληνες εργάζονταν σε ανεπαρκώς ασφαλισμένες θέσεις. Το 1932, ιδρύθηκε ο Οργανισμός Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΟΚΑ), ο πρόγονος του σημερινού Ινστιτούτου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΙΚΑ), με σκοπό να παρέχει στους εργαζόμενους ασφάλιση σε περίπτωση ασθένειας, ατυχήματος και γήρατος.

Το σύστημα αυτό επεκτάθηκε σταδιακά κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, με τη δημιουργία νέων οργανισμών ασφάλισης, όπως οι Ασφαλιστικοί Φορείς Εργαζομένων (ΑΦΕ), οι Οικογενειακές Ασφαλίσεις, η Τράπεζα Εργασίας και η Κεντρική Επιτροπή Κοινωνικής Ασφάλισης (ΚΕΚΑ).

Το 1958, ιδρύθηκε το ΙΚΑ, ο μεγαλύτερος και πλέον σημαντικός οργανισμός κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα. Το ΙΚΑ καλύπτει τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα και παρέχει συνταξιοδοτικά και άλλα ασφαλιστικά προγράμματα. Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, δημιουργήθηκαν άλλοι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης, όπως η ΕΤΑΑ-ΝΝ (Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Αυτοαπασχολούμενων-Νέων Αγροτών), που καλύπτει τους αυτοαπασχολούμενους και τους νέους αγρότες.

Το 2016, η κυβέρνηση υιοθέτησε ένα νέο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης που αντικατέστησε τα προηγούμενα συστήματα και ενσωμάτωσε διάφορους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης σε ένα κοινό σύστημα. Το νέο σύστημα προσπαθεί να βελτιώσει τη βιωσιμότητα του συστήματος και να προσφέρει πιο αποτελεσματικά και δίκαια ασφαλιστικά προγράμματα.

Παρόλα αυτά, το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα αντιμετωπίζει πολλές προκλήσεις. Η δημογραφική εξέλιξη, με την αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων και τη μείωση του ποσοστού των ενεργών εργαζομένων, αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για τη βιωσιμότητα του συστήματος. Επιπλέον, η ανεργία, η αστάθεια στην αγορά εργασίας και η αυξανόμενη πίεση στους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης αποτελούν σημαντικά προβλήματα.

Στις αρχές του 2020, οι ελληνικές αρχές ενέκριναν νέα μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει. Μεταξύ άλλων, οι αλλαγές περιλαμβάνουν την ενίσχυση του συνταξιοδοτικού συστήματος, την αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας και τη βελτίωση της πρόσβασης σε κοινωνικές παροχές.

Επιπλέον, η ελληνική κυβέρνηση έχει προχωρήσει σε συμφωνίες μεταρρυθμίσεων με τους δανειστές της, περιλαμβανομένου του ΔΝΤ, προκειμένου να βελτιώσει τη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα.

Σε συνολικό επίπεδο, το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα παραμένει σε μια περίοδο ανασυγκρότησης και αναζήτησης λύσεων για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει. Η διαρκής βελτίωση και ενίσχυση του συστήματος είναι σημαντική για την προστασία των εργαζομένων και των συνταξιούχων στη χώρα.

Παράλληλα, η ελληνική κυβέρνηση επιδιώκει να προωθήσει πολιτικές που θα αυξήσουν την απασχόληση και την οικονομική ανάπτυξη στη χώρα. Αυτό αναμένεται να έχει θετικό αντίκτυπο στη βελτίωση της κατάστασης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, καθώς θα αυξηθεί ο αριθμός των εργαζομένων που εισφέρουν σε αυτό.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η πανδημία του κορωνοϊού έχει δημιουργήσει νέες προκλήσεις για το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα. Οι επιπτώσεις της πανδημίας στην αγορά εργασίας και την οικονομία γενικότερα έχουν δημιουργήσει δυσκολίες για πολλούς εργαζόμενους και συνταξιούχους, και απαιτούνται πρόσθετες προσπάθειες για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος.

Συνολικά, το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα αποτελεί έναν πολύπλοκο και δυναμικό τομέα, ο οποίος έχει υποστεί πολλές αλλαγές κατά τη διάρκεια της ιστορίας του. Από την αρχική του μορφή ως ασφάλιση των εργαζομένων σε επικίνδυνες επαγγελματικές δραστηριότητες, έχει εξελιχθεί σε ένα σύστημα που καλύπτει σχεδόν όλες τις κατηγορίες εργαζομένων και συνταξιούχων.

Ωστόσο, η χρηματοοικονομική κρίση που ξέσπασε στην Ελλάδα το 2008 αναδείχθηκε σαν μια σημαντική πρόκληση για το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Η υψηλή ανεργία και η μείωση του μισθολογικού κόστους οδήγησε σε μείωση των εισφορών και συνεπώς σε έλλειμμα.

Η κυβέρνηση, για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα, προέβη σε μια σειρά από μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένων της αύξησης της ηλικίας συνταξιοδότησης, της μείωσης των συντάξεων και της αύξησης των εισφορών.

Οι προσπάθειες ανορθώσεως του συστήματος αποδείχθηκαν δύσκολες και αργές, και το σύστημα συνεχίζει να αντιμετωπίζει προκλήσεις. Μια από τις προκλήσεις είναι η αναγκαιότητα διαρκούς χρηματοδότησής του, καθώς ο αριθμός των συνταξιούχων αυξάνεται και ο αριθμός των εργαζομένων μειώνεται σε μεγάλο βαθμό.

Επιπλέον, οι μεταρρυθμίσεις που έχουν γίνει έχουν προκαλέσει αντιδράσεις και ανησυχίες στους πολίτες, καθώς οι συντάξεις μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό και η ηλικία συνταξιοδότησης αυξήθηκε. Αυτό έχει οδηγήσει σε αντιδράσεις και κινητοποιήσεις από πλευράς τους. Τέλος, το σύστημα αντιμετωπίζει επίσης προκλήσεις όσον αφορά την επικοινωνία με τους πολίτες και τη διαφάνεια του συστήματος.

Συχνά οι πολίτες δυσκολεύονται να κατανοήσουν το πώς λειτουργεί το σύστημα και ποιοι είναι οι δικαιούχοι τους, ενώ υπάρχουν και αμφιβολίες σχετικά με τη διαχείριση των κεφαλαίων του.

1.4 Το ΑΕΠ της Ελλάδας

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) είναι ο βασικός οικονομικός δείκτης που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση του μεγέθους των οικονομιών των χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ΑΕΠ δεν είναι ισοδύναμο με το εισόδημα των κατοίκων μιας χώρας, αλλά αντιπροσωπεύει τη συνολική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών μιας χώρας.

Στην Ελλάδα, από τη δεκαετία του 1950 έως τα τέλη της δεκαετίας του 1970, η οικονομία της Ελλάδας αναπτυσσόταν σε ρυθμούς υψηλότερους από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συγκεκριμένα, τη δεκαετία του '70 η οικονομία της χώρας επηρεάστηκε από την πετρελαϊκή κρίση και ταυτόχρονα από πολιτικές αστάθειες, όπως η πτώση της δικτατορίας το 1974 και η είσοδος της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1981.

Τη δεκαετία του 1980, η οικονομία της Ελλάδας υπέστη μια σημαντική ύφεση και μεγάλα προβλήματα χρεοκοπίας, καθώς υπήρξε μεγάλη αύξηση του πληθωρισμού και απότομη μείωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Κατά τη δεκαετία του '90, η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν σε μια διαδικασία ανάπτυξης και μεταρρύθμισης. Το ΑΕΠ της Ελλάδας υπολογισμένο σε σταθερές τιμές του 2010, έδειξε ανοδική τάση, καθώς αυξήθηκε από περίπου 65 δισ. ευρώ το 1990 σε περίπου 107 δισ. ευρώ το 2000.

Στα μέσα της δεκαετίας του '90, η Ελλάδα είχε μπει στη δεύτερη φάση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και συγκεκριμένα την προετοιμασία για την εισαγωγή του ευρώ στη χώρα το 2001. Η είσοδος στη ζώνη του ευρώ βοήθησε στη σταθεροποίηση της οικονομίας της Ελλάδας και στον περιορισμό της πληθωριστικής πίεσης.

Παράλληλα, η δεκαετία του '90 ήταν μια περίοδος διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία της Ελλάδας, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της αποτελεσματικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Αναφορικά με το εισόδημα των Ελλήνων, υπήρχε σημαντική αύξηση κατά τη δεκαετία του '90, αν και οι ανισότητες στην κατανομή του εισοδήματος παρέμειναν υψηλές.

Στις αρχές του 21ου αιώνα, το ελληνικό ΑΕΠ σημείωσε συνεχή ανάπτυξη, παρότι μετά από την κρίση του 2008, η ελληνική οικονομία υπέστη μια πτώση που διήρκησε περίπου μια δεκαετία.

Συγκεκριμένα, το ΑΕΠ της Ελλάδας στο τέλος του 2000 ήταν περίπου 137 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Το 2001, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 4,4% και έφτασε τα 144 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Το 2002, η οικονομία σημείωσε ανάπτυξη κατά 3,5% και το ΑΕΠ άγγιξε τα 150 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Το 2003, το ΑΕΠ ανήλθε σε περίπου 159 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, αυξηθείσα κατά 4,6%.

Το 2004, το ΑΕΠ της Ελλάδας αυξήθηκε κατά 5% και έφτασε τα 173 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Το 2005, η οικονομία σημείωσε ανάπτυξη κατά 3,7% και το ΑΕΠ άγγιξε τα 183 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Το 2006, το ΑΕΠ αυξήθηκε 5.5% και ανήλθε σε περίπου 198 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.

Το 2007 ήταν η τελευταία χρονιά πριν από την οικονομική κρίση του 2008, και η Ελλάδα είχε επιτύχει μερικά σημαντικά οικονομικά επιτεύγματα στα προηγούμενα χρόνια. Το ΑΕΠ της Ελλάδας αυξήθηκε από τα €143 δισ. το 2000 σε €242 δισ. το 2007, καταγράφοντας συνεχή ανάπτυξη και επιτυχία.

Ωστόσο, η οικονομική κρίση του 2008 επηρέασε σοβαρά την Ελληνική οικονομία. Το ΑΕΠ της χώρας μειώθηκε κατά περίπου 4% το 2009, και συνεχίστηκε η πτώση του και τα επόμενα χρόνια. Το 2012, η Ελλάδα βρέθηκε σε περίοδο οικονομικής ύφεσης και ζήτησε επίσημα οικονομική βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

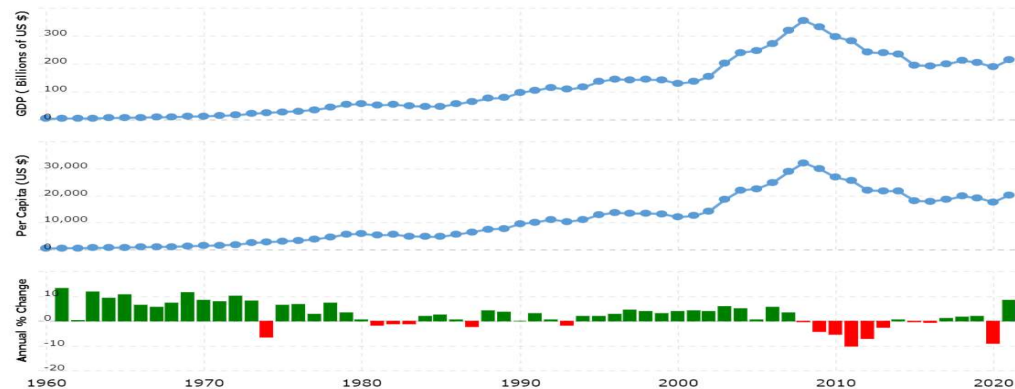
Στη συνέχεια, ακολούθησαν δύο προγράμματα διάσωσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΔΝΤ, καθώς και σκληρά μέτρα λιτότητας για την ανάκαμψη της οικονομίας.

Το 2016, το ΑΕΠ της Ελλάδας ανήλθε σε περίπου 176 δισεκατομμύρια δολάρια, με ανάπτυξη περίπου 0,4%. Η χώρα εξακολουθούσε να βρίσκεται σε βαθιά ύφεση και επρόκειτο για το 7ο συνεχόμενο έτος ύφεσης. Η κυβέρνηση είχε εφαρμόσει μια σειρά μεταρρυθμίσεων και λιτότητας υπό την επίβλεψη των δανειστών της Ελλάδας, του ΔΝΤ και της ΕΕ, με στόχο τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του χρέους της χώρας. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αυτών των μέτρων ήταν αμφιλεγόμενη και είχαν σοβαρές κοινωνικές συνέπειες.

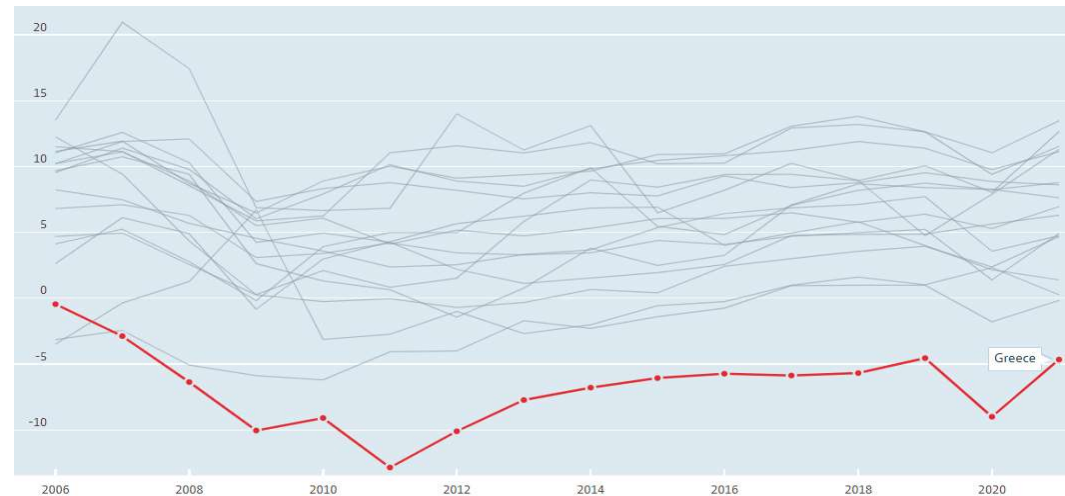
Το 2017, το ΑΕΠ της Ελλάδας ανήλθε σε περίπου 185 δισ. δολάρια ΗΠΑ, σημειώνοντας αύξηση κατά 1,4% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Το 2018, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,9% φθάνοντας τα περίπου 190 δισ. δολάρια. Το 2019, οι οικονομικές επιδόσεις συνεχίστηκαν, με το ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 2,3%, φθάνοντας τα περίπου 195 δισ. δολάρια.

Η ανάπτυξη οφειλόταν κυρίως στην αύξηση των εξαγωγών και του τουρισμού. Ωστόσο, η πανδημία του COVID-19 είχε σοβαρό αντίκτυπο στην οικονομία της Ελλάδας. Το 2020, το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 8,2%, πέφτοντας σε περίπου 178 δισ. δολάρια.

Σχήμα 1. Πορεία ΑΕΠ Ελλάδας 1960-2020

Σχήμα 2. Ποσοστό αποταμίευσης ως προς το ΑΕΠ Ελλάδας και χωρών ΕΕ για την περίοδο 2006-2021.00ΣΑ

1.4.1 Διαχρονική Εξέλιξη Κατανάλωσης ως προς το ΑΕΠ Ελλάδα & ΕΕ

Η πορεία της κατανάλωσης στην Ελλάδα συγκριτικά με το ΑΕΠ της χώρας για την περίοδο 2001-2022 παρουσιάζει κάποιες ενδιαφέρουσες τάσεις.

Συγκεκριμένα, το ποσοστό της κατανάλωσης στο ΑΕΠ της Ελλάδας άλλαξε σημαντικά κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Από το 2001 έως το 2007, το ποσοστό της κατανάλωσης ήταν σχετικά σταθερό εκπροσωπώντας ένα 80% του ΑΕΠ. Ωστόσο, μετά την οικονομική κρίση του 2008, το ποσοστό αυτό μειώθηκε σημαντικά και σταθεροποιήθηκε στο 75% του ΑΕΠ μέχρι το 2019.

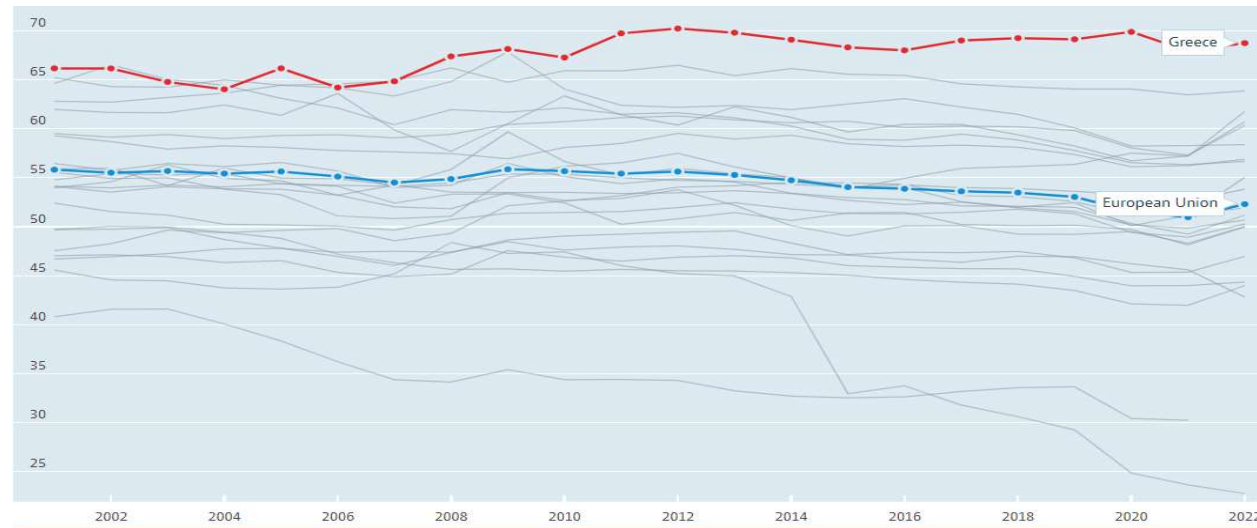
Το 2020, λόγω της πανδημίας COVID-19 και των μέτρων αποτροπής της εξάπλωσής της, το ποσοστό της κατανάλωσης στο ΑΕΠ μειώθηκε δραματικά στο 64%.

Αυτό, οφείλεται στο γεγονός ότι πολλοί Έλληνες καταναλωτές μείωσαν τις δαπάνες τους κατά τη διάρκεια της κρίσης, ενώ η οικονομική ανάκαμψη που ακολούθησε ήταν ακόμη αβέβαιη και δεν ενθάρρυνε την κατανάλωση.

Στο σύνολο της ΕΕ, το ποσοστό της κατανάλωσης στο ΑΕΠ έχει σταθεροποιηθεί στο 65-70% κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2022, η κατανάλωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συνεχώς αυξανόμενη τάση, με το ΑΕΠ να αυξάνεται με μεγαλύτερους ρυθμούς.

Παρόλα αυτά, η πορεία της κατανάλωσης στις διάφορες χώρες της ΕΕ δεν είναι ομοιόμορφη. Υπάρχουν κάποιες χώρες όπου η κατανάλωση αυξήθηκε πιο γρήγορα από το ΑΕΠ τους, ενώ άλλες χώρες όπου η αύξηση του ΑΕΠ ήταν μεγαλύτερη από την αύξηση της κατανάλωσης.

Σχήμα 3. Ποσοστό κατανάλωσης ως προς το ΑΕΠ Ελλάδας και χωρών ΕΕ για την περίοδο 2002-2022.00ΣΑ

1.4.2 Αποταμίευση ως προς ΑΕΠ Ελλάδα & Ε.Ε

Ένα άλλο χρήσιμο στατιστικό που θα μας βοηθήσει στην παρούσα μελέτη είναι το ποσοστό αποταμίευσης. Το saving rate (ποσοστό αποταμίευσης) αναφέρεται στο ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματος που αποταμιεύεται από τους καταναλωτές, ενώ το ΑΕΠ αναφέρεται στη συνολική αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στη χώρα κατά τη διάρκεια ενός έτους.

Σύμφωνα με τα δεδομένα της Eurostat, το saving rate της ΕΕ κατά την περίοδο 2010-2020 εμφάνισε μια σταθερή τάση πτώσης, με μερικές μικρές εξαιρέσεις. Συγκεκριμένα, το saving rate της ΕΕ ήταν 12,9% το 2010 και μειώθηκε στο 11,3% το 2020.

Αν κοιτάξουμε πιο αναλυτικά την εξέλιξη του saving rate κατά τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας, θα δούμε ότι το ποσοστό αποταμίευσης είχε μια σταθερή πτώση κατά τη διάρκεια της κρίσης του 2010-2013.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ελληνικού Στατιστικού Ινστιτούτου (ΕΛΣΤΑΤ), το ποσοστό αποταμίευσης στην Ελλάδα εμφάνισε σημαντική μείωση κατά τη διάρκεια της κρίσης του 2010-2018. Συγκεκριμένα, το ποσοστό αποταμίευσης υποχώρησε από το 4% του ΑΕΠ το 2010 στο -6% το 2018.

Σχήμα 4. Ποσοστό αποταμίευσης ως προς το ΑΠΕ Νοικοκυριών Ελλάδας 2010-2020. ΕΛΣΤΑΤ

1.4.3 Χρηματοοικονομικός Πλούτος ανά κάτοικο Ελλάδα – Ε.Ε

Ως συνολικός χρηματοοικονομικός πλούτος ανά κάτοικο, ορίζεται το σύνολο των συνολικών περιουσιακών στοιχείων και των εισοδημάτων ενός ατόμου, συμπεριλαμβανομένων των καταθέσεων τραπεζών, των μετοχών, των ακινήτων και των επενδύσεων.

Σύμφωνα με δεδομένα από την Παγκόσμια Τράπεζα, ο συνολικός χρηματοοικονομικός πλούτος ανά άτομο στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε κατά περίπου 50% από το 1995 έως το 2021.

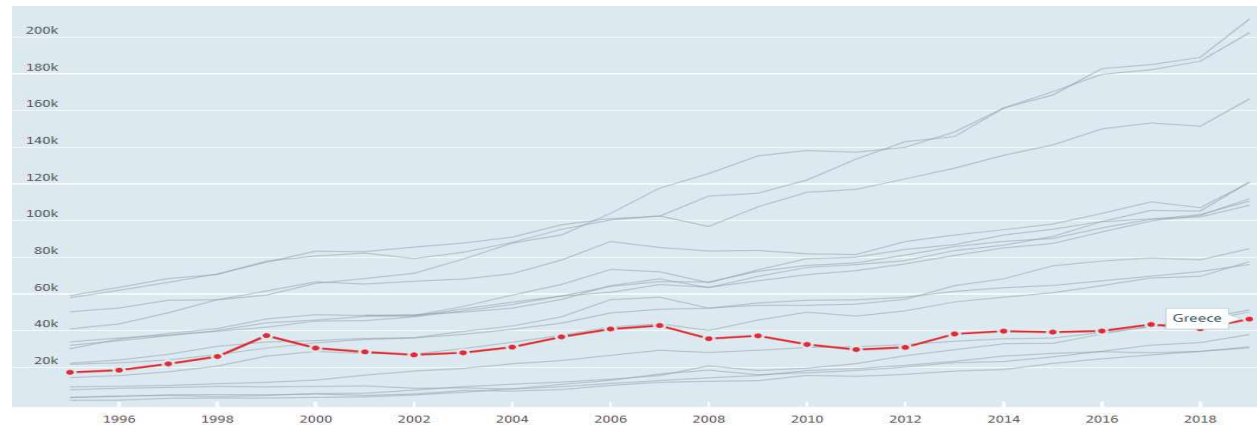
Πιο αναλυτικά, ο χρηματοοικονομικός πλούτος ανά άτομο στην ΕΕ ήταν περίπου 39.000 δολάρια ΗΠΑ το 1995 και αυξήθηκε σε περίπου 59.000 δολάρια ΗΠΑ το 2021.

Ωστόσο, αυτή η αύξηση δεν ήταν ομοιόμορφη σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Για παράδειγμα, η Γερμανία και η Γαλλία είχαν σημαντικά υψηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικού πλούτου ανά άτομο σε σχέση με άλλες χώρες. Στην Γερμανία, ο χρηματοοικονομικός πλούτος ανά κάτοικο αυξήθηκε από 67.000 δολάρια ΗΠΑ το 1995 σε 104.000 δολάρια ΗΠΑ το 2021, ενώ στη Γαλλία αυξήθηκε από περίπου 52.000 δολάρια ΗΠΑ το 1995 σε 89.000 δολάρια ΗΠΑ το 2021. Αντίθετα, άλλες χώρες, όπως η Ελλάδα, είχαν χαμηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικού πλούτου ανά άτομο και σημαντικά μικρότερη αύξηση στη διάρκεια αυτής της περιόδου. Η Ελλάδα έχει ζήσει μια πολύπλοκη ιστορία στον τομέα του χρηματοοικονομικού πλούτου κατά τη διάρκεια της περιόδου από το 1995 έως το 2021.

Το 1995, ο συνολικός χρηματοοικονομικός πλούτος ανά άτομο στην Ελλάδα ήταν 14.000 δολάρια ΗΠΑ. Το 2008, πριν από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, ο συνολικός χρηματοοικονομικός πλούτος είχε αυξηθεί σε περίπου 40.000 δολάρια ΗΠΑ ανά άτομο. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της κρίσης, ο χρηματοοικονομικός πλούτος της Ελλάδας έπεσε δραματικά, φθάνοντας στα επίπεδα των 24.000 δολαρίων ΗΠΑ ανά άτομο το 2014.

Από το 2014 και μετά, ο χρηματοοικονομικός πλούτος της Ελλάδας έχει σταδιακά ανακάμψει, αλλά παραμένει σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Το 2021, το συνολικό χρηματοοικονομικό πλούτο ανά άτομο στην Ελλάδα είναι 27.000 δολάρια ΗΠΑ.

Σχήμα 5. Εξέλιξη Χρηματοοικονομικού πλούτου ανά κάτοικο Ελλάδας και χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 1995-2019. ΟΟΣΑ

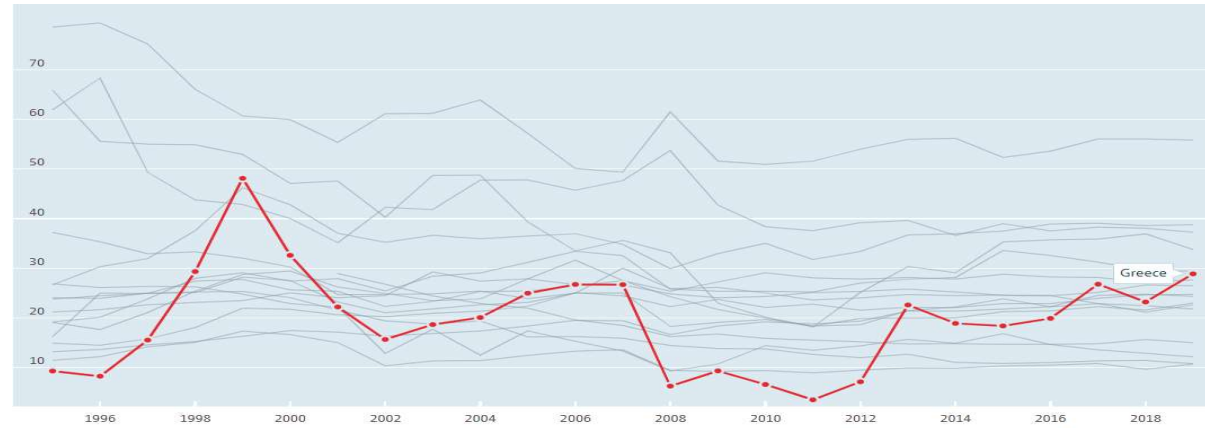

Εκτός από την εξέλιξη του χρηματοοικονομικού πλούτου των Ελλήνων, είναι πολύ σημαντικό να δούμε τα στοιχεία ώστε να καταλάβουμε τη διάρθρωση του πλούτου τους.

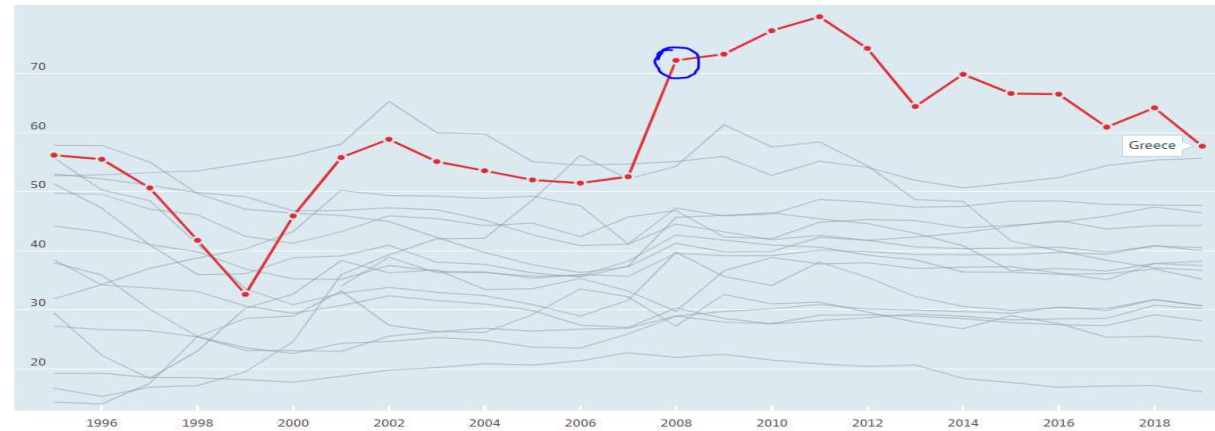
Στα τέλη της δεκαετίας του 90 και τις αρχές του 2000, το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας των Ελλήνων βρισκόταν σε καταθέσεις σε τραπεζικούς λογαριασμούς. Από το 1996 έως και το 1999, οι μετοχές ως ποσοστό του συνολικού πλούτου του κάθε νοικοκυριού ανέβηκαν από το 8% σε επίπεδα λίγο πιο κάτω από του 50%.

Εκείνη την περίοδο η φούσκα του χρηματιστηρίου «έσκασε» με πολλούς από τους επενδυτές να χάνουν σημαντικό μέρος της περιουσίας τους.

Σχήμα 6. Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού μετοχών ανά κάτοικο Ελλάδας και χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 1995-2019.ΟΟΣΑ

Σχήμα 7. Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού καταθέσεων ανά κάτοικο Ελλάδας και χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 1995-2019.ΟΟΣΑ

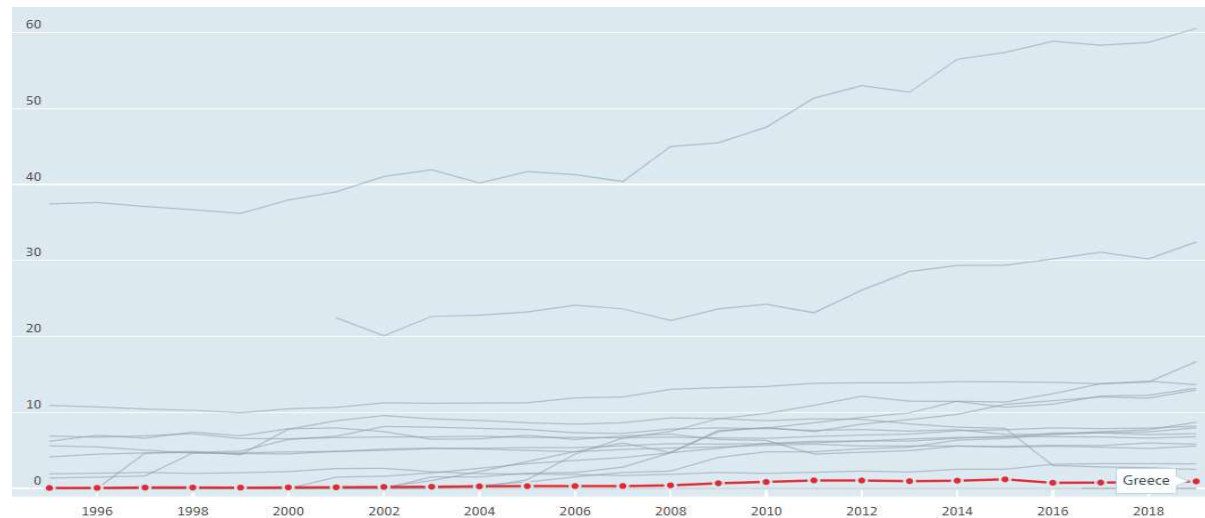

Κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, πολλοί Έλληνες επενδυτές αποφάσισαν να αποσύρουν τα χρήματά τους από τις τράπεζες λόγω της αβεβαιότητας και της ανασφάλειας στον τραπεζικό τομέα. Αυτό οδήγησε σε μια σημαντική μείωση των καταθέσεων στις τράπεζες της Ελλάδας.

Είναι σημαντικό να παρατηρήσουμε το παρακάτω σχήμα (σχήμα 8) το οποίο αποτυπώνει την επένδυση του πλούτου του κάθε νοικοκυριού σε ιδιωτικά συνταξιοδοτικά προγράμματα.

Το 1995 μόλις το 0.06% του πλούτου των Ελλήνων επενδυόταν σε κάποιο ιδιωτικό συνταξιοδοτικό πρόγραμμα. Το αντίστοιχο ποσοστό το 2019 έχει φτάσει μόλις το 0.93%, μην εμφανίζοντας μεγάλη αύξηση.

Σχήμα 8. Εξέλιξη ποσοστού επενδύσεων σε συνταξιοδοτικά ταμεία ανά κάτοικο Ελλάδας και χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 1995-2019. ΟΟΣΑ

Το ποσοστό εισοδήματος των Ευρωπαίων που επενδύεται σε ιδιωτικά συνταξιοδοτικά προγράμματα διαφέρει από χώρα σε χώρα. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το ποσοστό του εισοδήματος που επενδύεται σε ιδιωτικά συνταξιοδοτικά προγράμματα αυξάνεται συνήθως στα πλαίσια των προσπαθειών των κρατών να μειώσουν τη επιβάρυνση του δημοσίου συνταξιοδοτικού συστήματος. Στην Ελλάδα, το ποσοστό εισοδήματος που επενδύεται σε ιδιωτικά συνταξιοδοτικά προγράμματα είναι σχετικά χαμηλό σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρώπης.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ για το 2019, το ποσοστό των ιδιωτικών συνταξιοδοτικών κεφαλαίων προς το ΑΕΠ της Ελλάδας ήταν 9.9%, ενώ στις χώρες της ΕΕ ήταν περίπου 18% όταν το αντίστοιχο ποσοστό το 2000 ήταν στο 10%.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες το ποσοστό είναι ακόμα υψηλότερο, αγγίζοντας το 70%. Ωστόσο, πολλές ευρωπαϊκές χώρες διατηρούν ακόμα ένα δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα, ενώ άλλες χώρες όπως η Γαλλία και η Γερμανία έχουν επιλέξει να συνδυάσουν τα δημόσια συνταξιοδοτικά συστήματα με ιδιωτικές επιλογές συνταξιοδότησης.

1.5 Έρευνα Insurance Europe

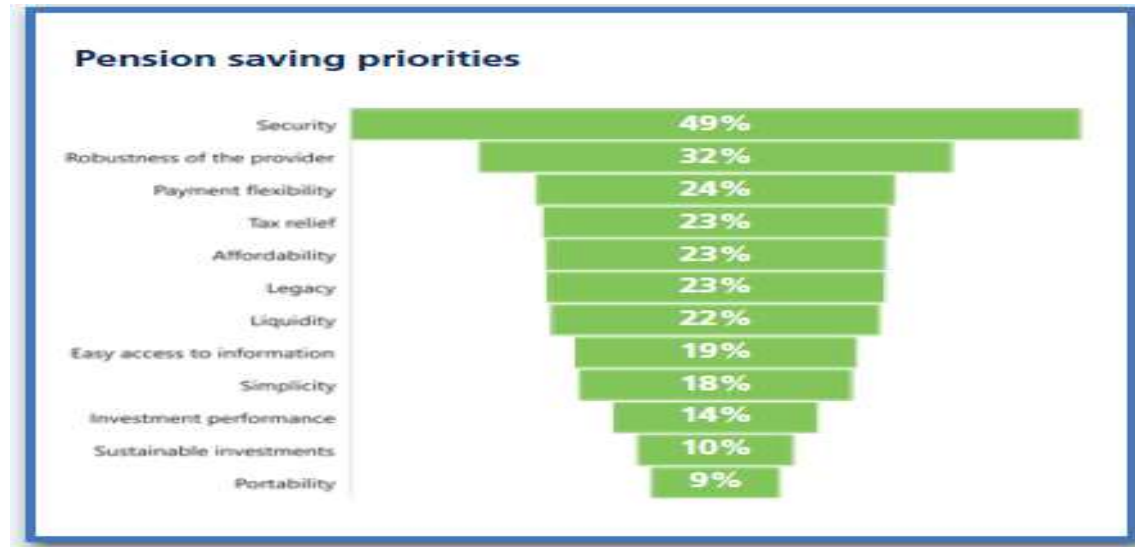
Η Insurance Europe διεξήγαγε μια έρευνα τον Ιούλιο-Αύγουστο 2021 στην οποία συμμετείχαν 16.799 Ευρωπαίοι πολίτες. Τα ευρήματα της έρευνας ήταν τα παρακάτω:

- 1) Πάνω από το 30% των συμμετεχόντων, δεν αποταμιεύουν για την συνταξιοδότησή τους
- 2) Το 20% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η πανδημία είχε αρνητική επίδραση στις συνταξιοδοτικές τους αποταμιεύσεις
- 3) Η διάρθρωση εκείνων που αποταμιεύουν λιγότερο είναι:
 - a. Οι γυναίκες αποταμιεύουν λιγότερο συγκριτικά με τους άντρες συμμετέχοντες
 - b. Άτομα ηλικίας 18-35
 - c. Άνεργοι
 - d. Άτομα χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου

Οι σημαντικότεροι λόγοι για την επιλογή συνταξιοδοτικής ασφάλισης είναι:

- Διαφύλαξη του επενδυμένου κεφαλαίου (49%)
- Η οικονομική ευρωστία του παρόχου (32%)
- Η ευελιξία στην καταβολή των εισφορών (24%)
- Οι συμμετέχοντες θέλουν να έχουν την δυνατότητα αυξομείωσης των εισφορών τους ή ακόμα και της διακοπής και της επανέναρξης τους.

Σχήμα 9. Προτεραιότητες Ευρωπαίων πολιτών στην επιλογή συνταξιοδοτικής ασφάλισης. (Έρευνα Insurance Europe 2021)

Ένα ακόμα σημαντικό εύρημα της έρευνας είναι ο τρόπος που επιλέγουν οι άνθρωποι να λαμβάνουν τις συνταξιοδοτικές αποταμιεύσεις τους (είτε ως εφάπαξ ποσό είτε με την μορφή μηνιαίων πληρωμών). Παρατηρήθηκε ότι, οι προτιμήσεις αλλάζουν εάν τους δοθούν προβλέψεις για τα ποσά αυτά.

Όταν δεν δόθηκαν προβλέψεις για τα πιθανά ποσά που θα λάβουν, το 43% επέλεξε να αγοράσει μια ράντα ώστε να προστατευτεί από τον κίνδυνο μακροζωίας, το 20% επέλεξε να λάβει εφάπαξ ποσό και το υπόλοιπο 30% επέλεξε έναν μικτό συνδυασμό πληρωμών.

Όταν δόθηκαν στους συμμετέχοντες προβλέψεις για τα πιθανά ποσά, το 54% επέλεξε ένα εφάπαξ ποσό έναντι μιας ράντας, δηλώνοντας τόσο τη σημασία του τρόπου με τον οποίο παρουσιάζονται οι επιλογές στους συνταξιούχους αλλά και τις ίσως μη ρεαλιστικές προσδοκίες που έχουν οι άνθρωποι αναφορικά με το κόστος κάλυψης των κινδύνων μακροζωίας και της ανάγκης για περισσότερη εκπαίδευση σχετικά με τον συνταξιοδοτικό προγραμματισμό.

Κεφάλαιο 2. Το Προσδόκιμο Ζωής και το Longevity Risk

2.1 Το προσδόκιμο ζωής

Το προσδόκιμο ζωής αποτελεί μια στατιστική μέτρηση που υπολογίζεται ως η μέση διάρκεια ζωής που αναμένεται να έχει μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων σε μια συγκεκριμένη περιοχή και σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Πιο αναλυτικά, υπολογίζεται συνήθως από τον αριθμό των γεννήσεων και των θανάτων σε μια κοινότητα κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, και το αποτέλεσμα εκφράζεται συνήθως σε χρόνια. Για παράδειγμα, αν το προσδόκιμο ζωής μιας κοινότητας είναι 80 χρόνια, αυτό σημαίνει ότι ο μέσος όρος ζωής για τους ανθρώπους σε αυτήν την κοινότητα αναμένεται να είναι 80 χρόνια.

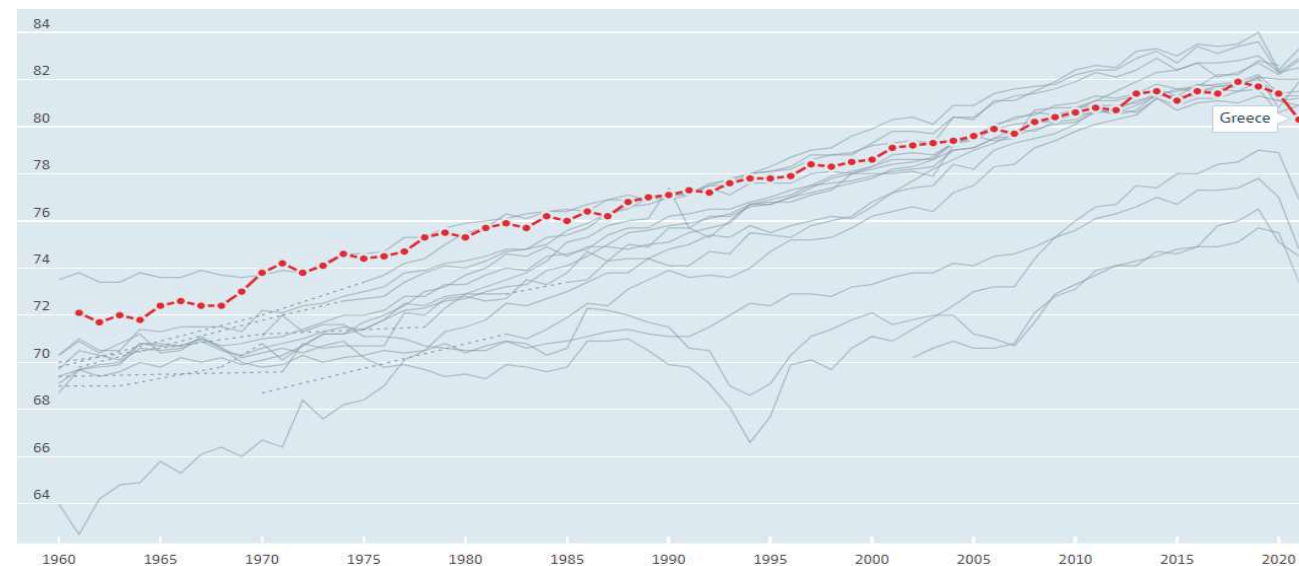
Το προσδόκιμο ζωής επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, όπως η γεωγραφική περιοχή, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση, η ποιότητα των υπηρεσιών υγείας και η ιατρική περίθαλψη, ο τρόπος ζωής, η διατροφή, η κληρονομικότητα και η πρόσβαση σε εκπαίδευση και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν την υγεία και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων και έχουν μεγάλη επίδραση στο προσδόκιμο ζωής. Για παράδειγμα, οι άνθρωποι που ζουν σε περιοχές με υψηλά επίπεδα ρύπανσης του αέρα και του νερού, είναι πιθανότερο να έχουν μικρότερο προσδόκιμο ζωής από τους ανθρώπους που ζουν σε πιο καθαρές περιοχές.

Επίσης, οι άνθρωποι που καπνίζουν, πίνουν υπερβολικά, δεν τρέφονται σωστά, δεν ασκούνται ή υποφέρουν από χρόνιες ασθένειες, μπορεί να έχουν μικρότερο προσδόκιμο ζωής από τους υγιείς ανθρώπους.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το προσδόκιμο ζωής δεν είναι μια ακριβής πρόβλεψη για το διάστημα ζωής ενός ατόμου, αλλά αποτελεί μια στατιστική εκτίμηση βασισμένη σε συγκεκριμένες πληροφορίες.

Σχήμα 10. Εξέλιξη του προσδόκιμου ζωής Ελλάδας και χωρών ΕΕ για την περίοδο 1960-2021. ΟΟΣΑ

2.2 Η εξέλιξη του προσδόκιμου ζωής στην Ελλάδα και στην Ε.Ε

Στις αρχές του 20ού αιώνα, το προσδόκιμο ζωής στην Ελλάδα ήταν στα 35 χρόνια. Αυτό οφειλόταν σε πολλούς παράγοντες, όπως η χαμηλή ανάπτυξη και η έλλειψη πόρων για τη βελτίωση της υγείας του πληθυσμού. Στα μέσα του 20ού αιώνα, η Ελλάδα βίωσε μια περίοδο ανάπτυξης και βελτίωσης των

συνθηκών διαβίωσης, που οδήγησε σε αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Μέχρι τη δεκαετία του 1960, το προσδόκιμο ζωής είχε αυξηθεί στα 55 έτη.

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και μετά, η Ελλάδα βίωσε μια περίοδο σημαντικής ανάπτυξης και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού της. Στη δεκαετία του 1970, το προσδόκιμο ζωής αυξήθηκε σε περίπου 70 χρόνια και στα τέλη της δεκαετίας του 1990, το προσδόκιμο ζωής είχε ανέλθει σε περίπου 78 έτη.

Σήμερα, το προσδόκιμο ζωής στην Ελλάδα είναι περίπου 81 χρόνια για τους άνδρες και 84 χρόνια για τις γυναίκες, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ). Αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, όπως η βελτίωση της υγείας και της πρόληψης ασθενειών, η βελτίωση της διατροφής, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και η πρόοδος στη θεραπεία των ασθενειών.

Παρόλο που η Ελλάδα έχει βελτιώσει σημαντικά το προσδόκιμο ζωής της πληθυσμού της στο παρελθόν, ορισμένοι παράγοντες, όπως οι αυξανόμενες προκλήσεις στον τομέα της υγείας, η γήρανση του πληθυσμού και η κοινωνική ανισότητα, συνεχίζουν να επηρεάζουν το προσδόκιμο ζωής στην Ελλάδα και παγκοσμίως. Η διατήρηση και η βελτίωση του επιπέδου της υγείας του πληθυσμού αποτελούν σημαντική πρόκληση για την κυβέρνηση και την κοινωνία στο μέλλον.

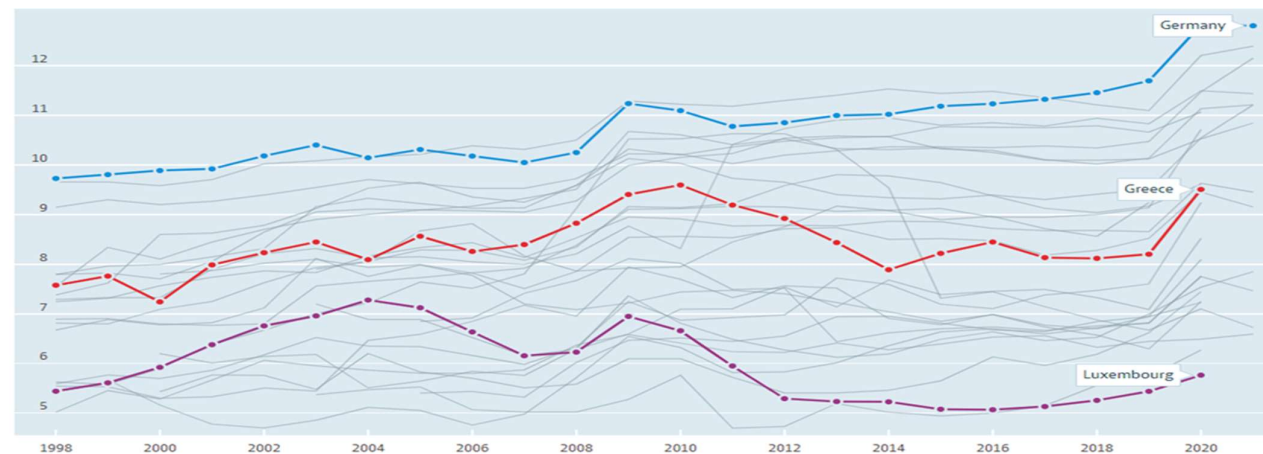
Η εξέλιξη του προσδόκιμου ζωής για τους κατοίκους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε) έχει σημειώσει σημαντική βελτίωση στη διάρκεια του 20ού αιώνα. Στις αρχές του 20ού αιώνα, το προσδόκιμο ζωής στην Ευρώπη ήταν περίπου 50 ετών. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου, η βελτίωση της υγείας και η ανάπτυξη της ιατρικής έχουν οδηγήσει σε αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Στη δεκαετία του 1950, το προσδόκιμο ζωής στην Ευρώπη ήταν περίπου 65 έτη. Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, η Ευρώπη είδε μια ακόμη αύξηση στο προσδόκιμο ζωής, με τον μέσο όρο να φθάνει τα 70 έτη. Στα τέλη του 20ού αιώνα, το προσδόκιμο ζωής στην ΕΕ είχε αυξηθεί σημαντικά και φτάνει σήμερα τα 81 χρόνια για τους άνδρες και 86 χρόνια για τις γυναίκες, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας.

2.3 Δαπάνες Υγείας ως ποσοστό του ΑΕΠ

Σύμφωνα με δεδομένα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ), το ποσοστό των δαπανών υγείας ως προς το ΑΕΠ για την Ελλάδα αναμένεται να ανέλθει σε περίπου 8,4%. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί σημαντικά από το 2020, όταν έφτασε στο επίπεδό του 9,51% που ήταν το 2ο υψηλότερο μετά το 2010 που είχε ανέλθει στο 9,60%. Παρόλο που το ποσοστό αυτό φαίνεται να έχει μειωθεί, η Ελλάδα παραμένει στις τελευταίες θέσεις σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για σκοπούς σύγκρισης, το ποσοστό των δαπανών υγείας ως προς το ΑΕΠ για τη Γερμανία το αναμένεται να ανέλθει σε περίπου 12,8%, ενώ για τη Γαλλία σε περίπου 12,4%.

Είναι λογικό να σκεφτούμε ότι με την ολοένα πιο αυξανόμενη γήρανση του πληθυσμού της Ελλάδας με την παράλληλη μείωση του αριθμού των γεννήσεων, το ποσοστό αυτό θα συνεχίσει να αυξάνεται.

Σχήμα 11. Ποσοστό Δαπανών Υγείας προς ΑΕΠ Ελλάδα και χώρες της ΕΕ (1998-2021)

2.4 Η έννοια της Μακροζωίας (Longevity)

Η μακροζωία αναφέρεται στην επιμήκυνση της διάρκειας ζωής ενός ατόμου. Δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη ηλικία που να ορίζει την μακροζωία, καθώς αυτή εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως η γενετική κληρονομιά, ο τρόπος ζωής, οι συνθήκες διαβίωσης, η διατροφή και η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Συνήθως, όταν μιλούμε για μακροζωία αναφερόμαστε σε άτομα που ζουν πέραν της μέσης αναμενόμενης ζωής του πληθυσμού τους.

Για παράδειγμα, στην Ελλάδα η μέση αναμενόμενη ζωή των ανδρών είναι 81 έτη και των γυναικών 84 έτη, οπότε ένα άτομο που ζει πέραν αυτών των ηλικιών θεωρείται ως "μακροβιότερο".

Τα τελευταία χρόνια, η μακροζωία έχει επιμηκυνθεί σε πολλές χώρες παγκοσμίως, λόγω της βελτίωσης της πρόληψης και της θεραπείας των ασθενειών, καθώς και της αύξησης της ευαισθητοποίησης για την υγεία και τη διατροφή.

Αυτό έχει οδηγήσει σε μια αύξηση του μέσου όρου της ζωής του ανθρώπου σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η επιμήκυνση της μακροζωίας μπορεί να δημιουργήσει ορισμένα προβλήματα, όπως:

1) Υγειονομικά έξοδα: Οι άνθρωποι που ζουν περισσότερα χρόνια συγκριτικά με το προσδόκιμο ζωής έχουν συνήθως ανάγκη περισσότερης υγειονομικής περίθαλψης και θεραπείας, οπότε οι δαπάνες υγείας για την κοινωνία αυξάνονται. Για παράδειγμα, οι άνθρωποι αυτοί είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν προβλήματα υγείας στην τελευταία φάση της ζωής τους, όπως ο σακχαρώδης διαβήτης, ο καρκίνος και οι καρδιαγγειακές παθήσεις, οι οποίες μπορεί να απαιτήσουν υψηλό κόστος θεραπείας και φροντίδας υγείας.

2) Σύνταξη και κοινωνική ασφάλιση: Με την επιμήκυνση της μακροζωίας, οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν για περισσότερα χρόνια μετά τη συνταξιοδότησή τους, επιβαρύνοντας τα συνταξιοδοτικά συστήματα και αυξάνοντας την ανάγκη για κοινωνική ασφάλιση. Σε πολλές περιπτώσεις, οι άνθρωποι αυτοί δεν έχουν φροντίσει να δημιουργήσουν έγκαιρα μια περιουσία ικανή ώστε να ζήσουν άνετα αυτά τα χρόνια.

3) Κοινωνική απομόνωση: Οι άνθρωποι αυτοί μπορεί να αισθανθούν απομονωμένοι από την κοινωνία, ειδικά εάν οι συνθήκες τους δεν επιτρέπουν τη συμμετοχή τους σε κοινωνικές δραστηριότητες.

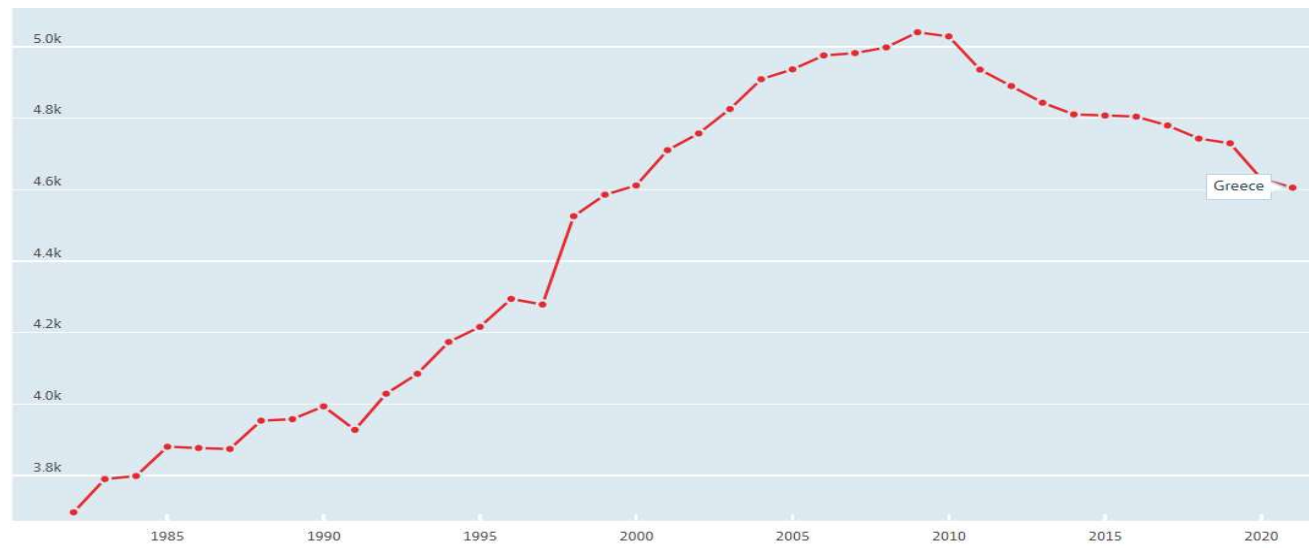
4) Δημογραφικό: Η επιμήκυνση της μακροζωίας μπορεί να δημιουργήσει και δημογραφικά προβλήματα, όπως τη γήρανση του πληθυσμού και τη μείωση του ποσοστού των νέων ανθρώπων.

Αυτό μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία, καθώς μειώνεται η εργατική δύναμη και αυξάνεται το ποσοστό των συνταξιούχων, ενώ ταυτόχρονα αυξάνονται οι ανάγκες σε ιατρική περίθαλψη και κοινωνική προστασία των ηλικιωμένων. Ωστόσο, αυτά τα προβλήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν με στρατηγικές όπως η αύξηση του ποσοστού της εργατικής συμμετοχής των γυναικών και η μετανάστευση εργαζομένων από άλλες χώρες.

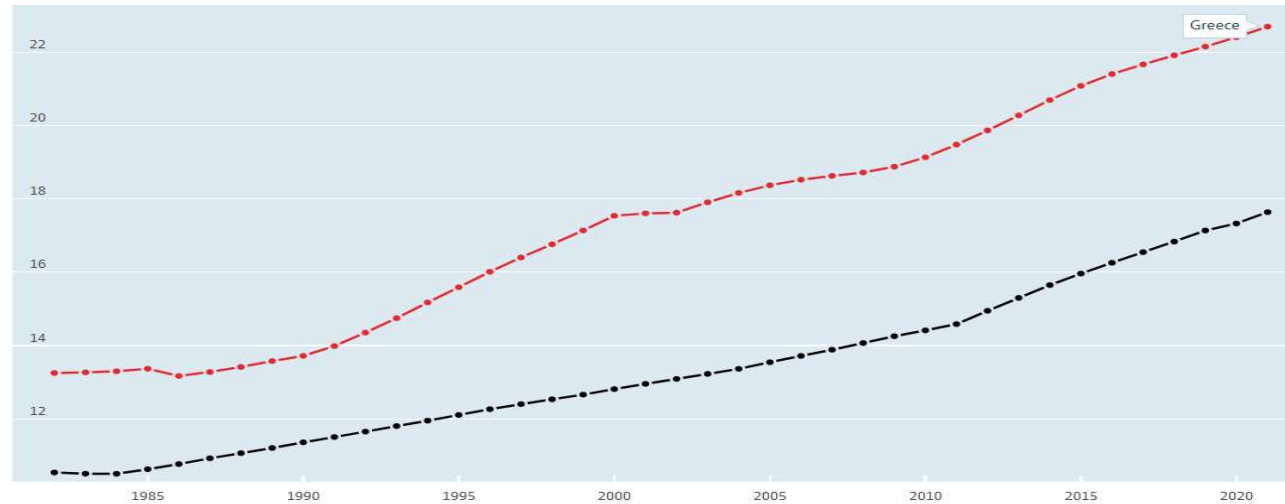
Στο παρακάτω σχήμα (σχήμα 12) αποτυπώνεται το πλήθος του εργατικού δυναμικού της Ελλάδας από το 1982 έως το 2021. Από 3,7εκατ. το 1982, είμαστε 4,6 εκατ. το 2021.

Το εργατικό δυναμικό ή ο ενεργός πληθυσμός περιλαμβάνει όλα τα άτομα που πληρούν τις προϋποθέσεις για ένταξη μεταξύ των εργαζομένων (απασχόληση πολιτών συν οι ένοπλες δυνάμεις) ή των ανέργων.

Σχήμα 12. Εξέλιξη εργατικού δυναμικού Ελλάδας 1982- 2021

Σχήμα 13. Ποσοστό πληθυσμού 65+ Ελλάδα 1982-2020

Αναφορικά με το παραπάνω σχήμα, παρατηρούμε ότι το ποσοστό του πληθυσμού που είναι άνω των 65 ετών στην Ελλάδα αγγίζει το 22,7% για το 2021 όταν το 1982 ήταν στο 13,3% και η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί. Αντιστοίχως, για τις χώρες του ΟΟΣΑ το 1982 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 10,5% ενώ σήμερα έχει φτάσει το 17,6%.

Συνεπώς, καταλαβαίνουμε ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα πιέζονται και θα συνεχίσουν να πιέζονται και θα πρέπει να γίνουν ενέργειες διαφύλαξης ικανού εισοδήματος στα χρόνια της συνταξιοδότησης ειδικά από την στιγμή που το προσδόκιμο ζωής αυξάνεται συνεχώς λόγω των αιτιών που αναφέραμε παραπάνω.

Κεφάλαιο 3: Ερωτηματολόγιο: «Ο συνταξιοδοτικός αναλφαριθμητισμός στην Ελλάδα»

3.1 Εισαγωγή – Συνταξιοδοτικός αναλφαριθμητισμός

Η συνταξιοδότηση είναι η διαδικασία απόσυρσης από την ενεργό επαγγελματική ζωή του ατόμου. Πολλοί άνθρωποι επιλέγουν να συνταξιοδοτηθούν όταν καθίσταται δυνατό, αν και ορισμένοι αναγκάζονται να συνταξιοδοτηθούν όταν η σωματική κατάσταση δεν επιτρέπει τη συνέχιση εξάσκησης επαγγέλματος. Ποιοί είναι, όμως, οι κυριότεροι λόγοι ανησυχίας όταν έρθει η ώρα της συνταξιοδότησης για έναν εργαζόμενο; Ο κυριότερος λόγος ανησυχίας αποτελεί η κατάσταση της υγείας του ατόμου. Είναι λογικό ότι, για να μπορέσει ένας άνθρωπος να απολαύσει τα χρόνια της συνταξιοδότησης πρέπει πρώτα να είναι υγιής. Επίσης, ένας από τους κυριότερους λόγους ανησυχίας είναι να μην έχει γίνει σωστή πρόβλεψη εισοδήματος και ο/η συνταξιούχος να έχει ως μόνη πηγή εισοδήματος την σύνταξή του. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται συνταξιοδοτικός αναλφαριθμητισμός και, συνδυαστικά, με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής μπορεί να αποτελέσει σημαντική πηγή φτώχειας. Κατά μέσο όρο, ένα ζευγάρι θα πρέπει να έχει συγκεντρώσει κεφάλαιο τέτοιο που να μπορεί να τους υποστηρίξει για 15 χρόνια μετά την συνταξιοδότηση του. Όπως γίνεται αντιληπτό, όσο νωρίτερα ένας εργαζόμενος σχεδιάσει τη δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος για όταν έρθει η ώρα της συνταξιοδότησης, τόσο μεγαλύτερο κεφάλαιο θα έχει συγκεντρώσει και, συνεπώς, δεν θα αντιμετωπίσει κίνδυνο φτώχειας.

3.2 Περιγραφή Ερωτηματολογίου

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, σκεφτήκαμε ότι θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη η καταγραφή των απόψεων από το ευρύτερο κοινό αναφορικά με τον κίνδυνο μακροζωίας και την συνταξιοδοτική και ασφαλιστική συνείδηση τους. Γνωρίζουν την έννοια του longevity risk; Γνωρίζουν την έννοια του συνταξιοδοτικού αναλφαριθμητισμού; Έχουν κάνει τις κατάλληλες ενέργειες ώστε να διασφαλίσουν ικανό εισόδημα τα χρόνια της συνταξιοδότησης;

Έχουν προσδιορίσει το ύψος του ποσού που θα χρειαστεί να συγκεντρώσουν ώστε μόλις συνταξιοδοτηθούν να ζουν άνετα; Για να μπορέσουμε, λοιπόν, να απαντήσουμε στις παραπάνω ερωτήσεις, δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο 28 ερωτήσεων.

Η έρευνα διεξήχθη το διάστημα Φεβρουαρίου – Μαΐου 2023 μέσω της πλατφόρμας google forms.

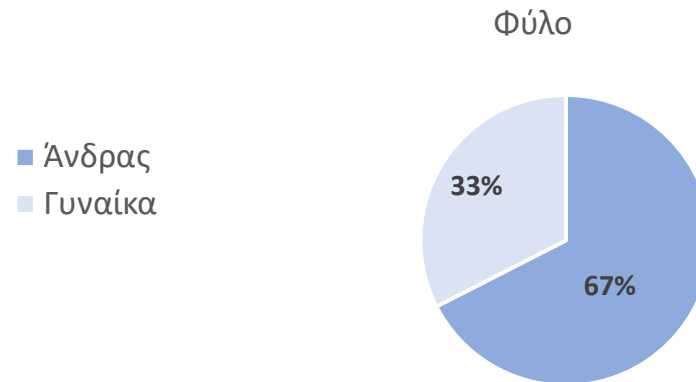
Το πλήθος των συμμετεχόντων ήταν 123 άτομα. Στο σημείο αυτό, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους συμμετέχοντες γιατί χωρίς τη συμμετοχή τους δεν θα ήταν δυνατή η διενέργεια της παρούσας έρευνας.

3.3 Ερωτήσεις & Αποτελέσματα Ερωτηματολογίου

1^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Φύλο»

Η πρώτη ερώτηση του ερωτηματολογίου αναφερόταν στο φύλο του/της ερωτηθέντος. Το δείγμα μας είναι 123 άτομα, εκ των οποίων το 67% (82) είναι άνδρες και το 33% (41) είναι γυναίκες.

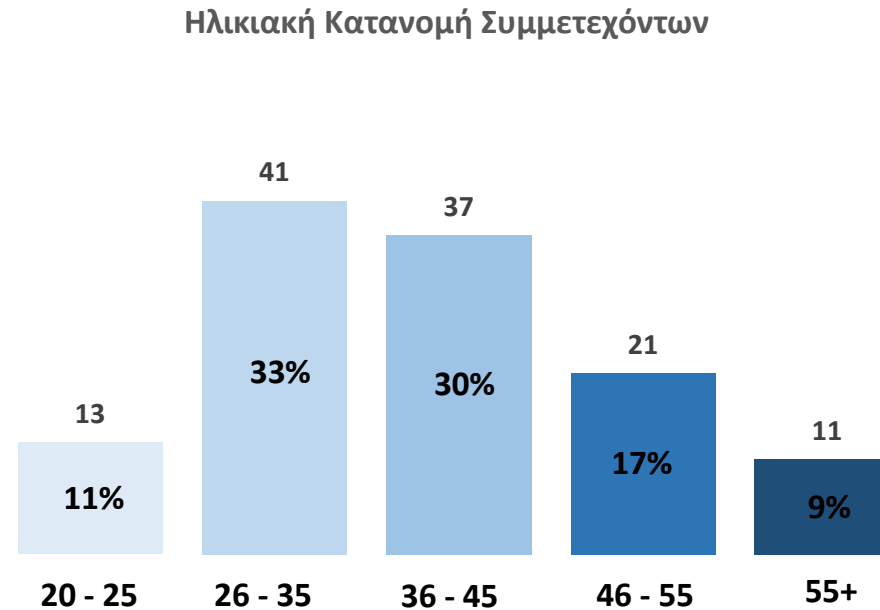
Σχήμα 14. Απαντήσεις 1^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

2^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Ηλικία»

Στην δεύτερη (2^η) ερώτηση του ερωτηματολογίου, ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν το ηλικιακό εύρος στο οποίο ανήκουν. Παρατηρούμε ότι, το 33% (41) των συμμετεχόντων ανήκουν στο ηλικιακό εύρος 26-35 ετών, το 30% (37) των συμμετεχόντων είναι μεταξύ 36-45 ετών, το 17% (21) είναι μεταξύ 46-55 ετών, το 11% (13) είναι μεταξύ 20-25 ετών και το 9% (11) των συμμετεχόντων είναι πάνω από 55 ετών. Πιστεύουμε ότι, η ηλικία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των απαντήσεων των συμμετεχόντων και έχει ενδιαφέρον η σύγκριση των απαντήσεων μεταξύ διαφορετικών ηλικιακών ορίων.

Σχήμα 15. Απαντήσεις 2^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

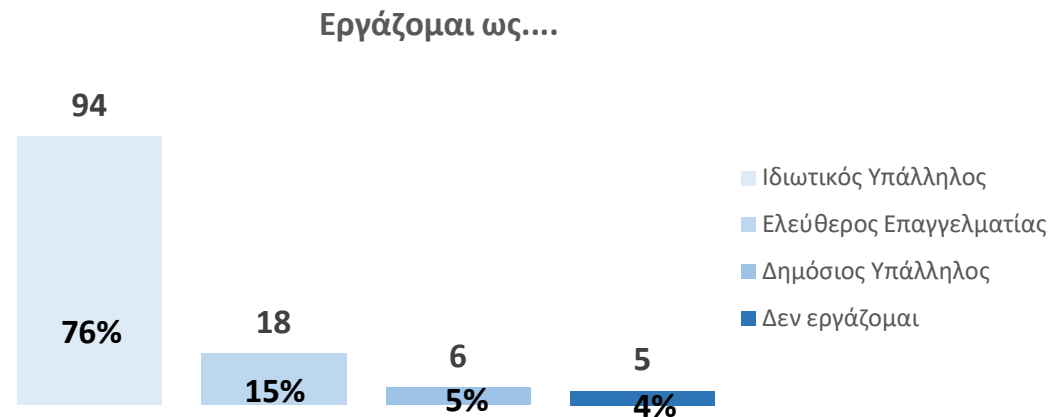

3^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Εργάζομαι ως...»

Στην τρίτη (3^η) ερώτηση του ερωτηματολογίου, θέλαμε να κατανείμουμε τους συμμετέχοντες σε εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα, στον δημόσιο τομέα, σε ελεύθερους επαγγελματίες αλλά και σε ανθρώπους που δεν εργάζονται αυτή την περίοδο. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (76%) είναι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα και ακολουθούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες (15%).

Οι δημόσιοι υπάλληλοι αποτελούν το 5% των ερωτηθέντων, ενώ οι άνθρωποι που δεν εργάζονται αυτή την περίοδο αποτελούν το 4% των ερωτηθέντων.

Σχήμα 16. Απαντήσεις 3^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

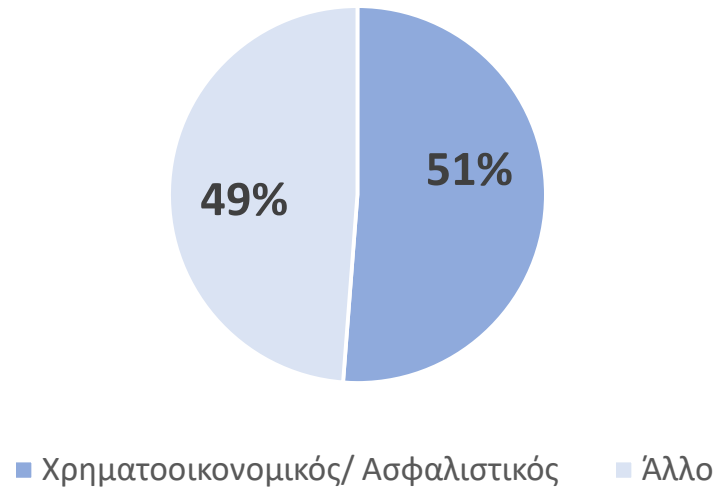

4^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Ο κλάδος στον οποίο εργάζομαι είναι...»

Στην τέταρτη (4^η) ερώτηση του ερωτηματολογίου, χωρίσαμε τους συμμετέχοντες σε εργαζόμενους που ανήκουν στον χρηματοοικονομικό/ασφαλιστικό κλάδο και σε εργαζόμενους που ανήκουν σε άλλους κλάδους. Ο λόγος που το κάναμε αυτό είναι διότι οι εργαζόμενοι στην πρώτη κατηγορία είναι πιο εξοικειωμένοι με την έννοια της αποταμίευσης/επένδυσης καθώς αποτελεί αντικείμενο της εργασίας τους συγκριτικά με τους εργαζόμενους σε άλλους κλάδους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 51% των συμμετεχόντων (63) απασχολούνται στον χρηματοοικονομικό/ασφαλιστικό κλάδο, ενώ το υπόλοιπο 49% σε κάποιον άλλο κλάδο.

Σχήμα 17. Απαντήσεις 4^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Ο κλάδος στον οποίο εργάζομαι είναι...

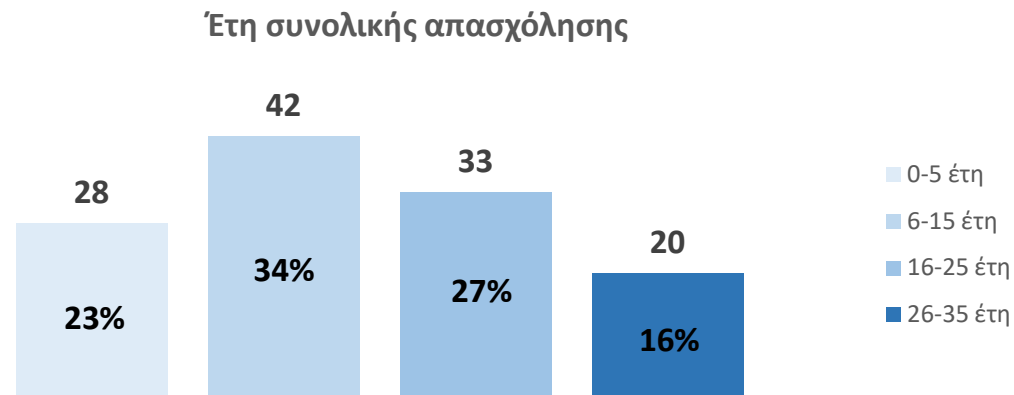

5^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Εργασιακή εμπειρία»

Στην πέμπτη (5^η) ερώτηση του ερωτηματολογίου, ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να μας συμπληρώσουν την κατηγορία που ανήκουν βάσει συνολικών ετών εργασιακού βίου. Οι περισσότεροι (34%) ανήκουν στην κατηγορία 6-15 έτη, ακολουθούν οι εργαζόμενοι που εργάζονται τα τελευταία 16-25 έτη με ένα ποσοστό γύρω στο 27%.

Στην συνέχεια, οι νέοι εργαζόμενοι (0-5 έτη συνολικής απασχόλησης) καταλαμβάνουν ένα ποσοστό της τάξεως του 23% και η κατηγορία με τις λιγότερες συμμετοχές είναι οι εργαζόμενοι που έχουν περισσότερα από 26 έτη εργασιακής εμπειρίας (16%).

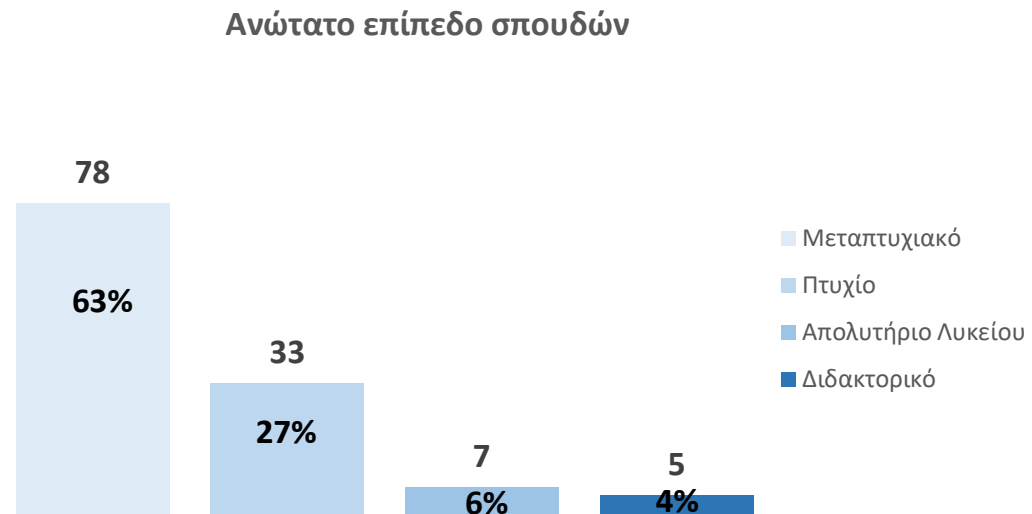
Σχήμα 18. Απαντήσεις 5ης ερώτησης ερωτηματολογίου

6^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Ανώτατο επίπεδο σπουδών»

Στην έκτη (6^η) ερώτηση του ερωτηματολογίου, εξετάζουμε την επίδραση του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων στην διαμόρφωση αποταμιευτικής/επενδυτικής κουλτούρας για το εγγύς μέλλον. Έτσι, ζητήσαμε να μας συμπληρώσουν το ανώτατο επίπεδο σπουδών τους. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, το 63% (78) των συμμετεχόντων έχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα, το 27% (33) έχουν πτυχίο, το 6% (5) έχει απολυτήριο λυκείου και τέλος το 4% (5) των συμμετεχόντων έχουν διδακτορικό.

Σχήμα 19. Απαντήσεις 6ης ερώτησης ερωτηματολογίου

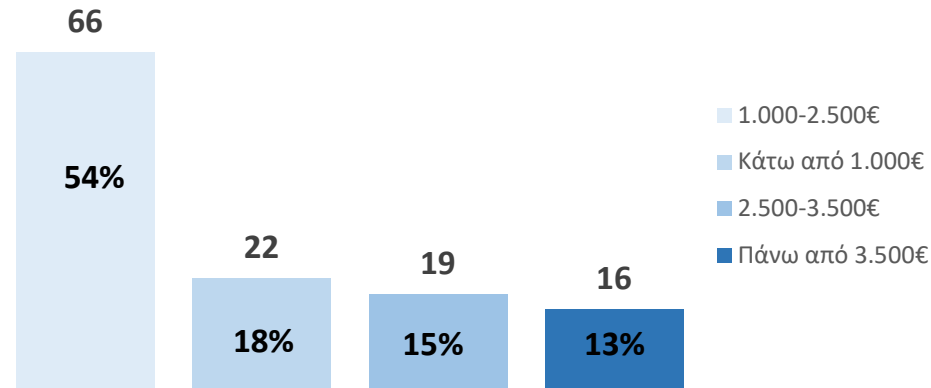

7^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Συνολικό μηνιαίο καθαρό εισόδημα»

Στην έβδομη (7^η) ερώτηση του ερωτηματολογίου, εξετάζουμε την επίδραση του μηνιαίου εισοδήματος στην διαμόρφωση αποταμιευτικής/επενδυτικής κουλτούρας για το εγγύς μέλλον. Ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να μας συμπληρώσουν το συνολικό μηνιαίο καθαρό τους εισόδημα. Το 54% (66) των ερωτηθέντων, έχουν 1.000 – 2.500€ μηνιαίο καθαρό εισόδημα. Το 18% (22) του συνόλου λαμβάνει μηνιαία κάτω από 1.000€ μηνιαίο καθαρό εισόδημα, ενώ σε κοντινή απόσταση με ποσοστό 15% (19) είναι όσοι λαμβάνουν 2.500-3.500€. Τέλος, το 13% (16) του συνόλου των ερωτηθέντων λαμβάνει πάνω από 3.500€ μηνιαίως.

Σχήμα 20. Απαντήσεις 7^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Συνολικό μηνιαίο (καθαρό) εισόδημα

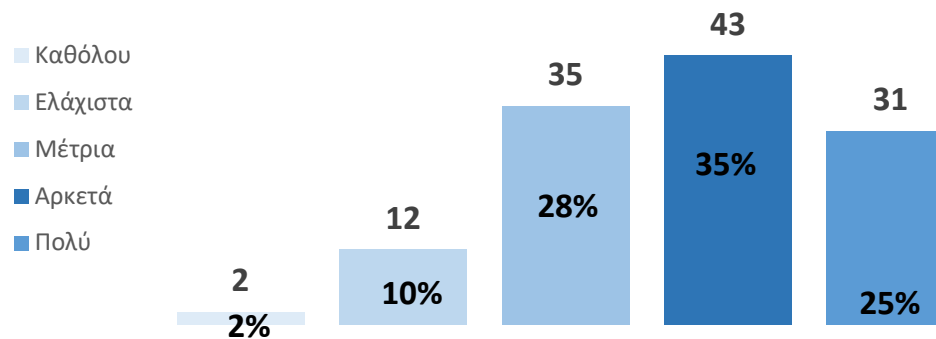
Στις τέσσερις (4) παρακάτω ερωτήσεις, ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες να βαθμολογήσουν σε μια κλίμακα από το 1 (Καθόλου) έως το 5 (Πάρα Πολύ) τον βαθμό ανησυχίας τους στην αντίστοιχη πρόταση που παραθέτουμε.

8^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ανησυχείτε για την αύξηση του κόστους δαπανών υγείας;»

Στην συγκεκριμένη ερώτηση που αποτελεί την όγδοη (8^η) ερώτηση του ερωτηματολογίου, ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να βαθμολογήσουν από το ένα (1) έως το πέντε (5) το πόσο ανησυχούν για την αύξηση του κόστους δαπανών υγείας. Το 89% (109) των συμμετεχόντων επέλεξαν ως απάντηση το μέτρια έως πολύ.

Σχήμα 21. Απαντήσεις 8^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

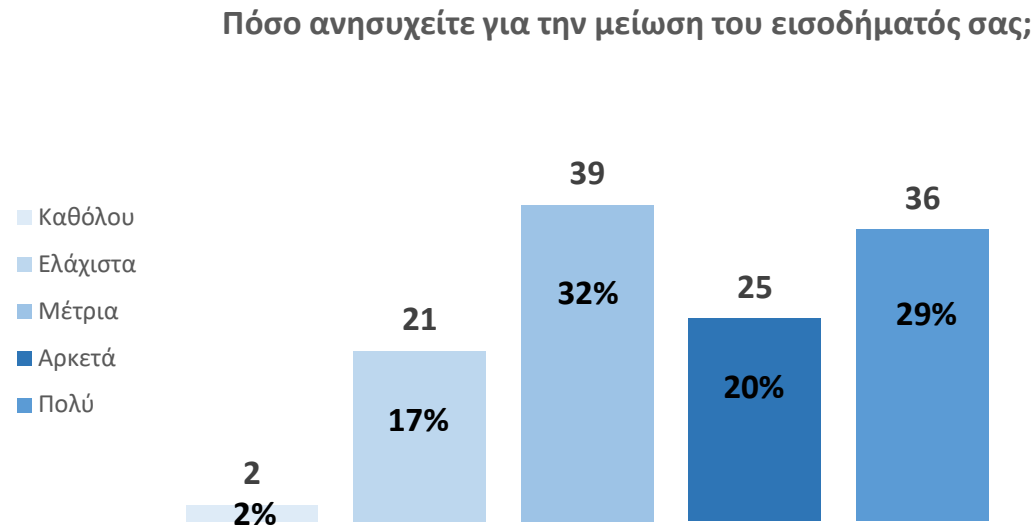
Πόσο ανησυχείτε για την αύξηση του κόστους δαπανών υγείας;

9^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ανησυχείτε για την μείωση του εισοδήματός σας;»

Στην συγκεκριμένη ερώτηση που αποτελεί την ένατη (9^η) ερώτηση του ερωτηματολογίου, ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να βαθμολογήσουν από το ένα (1) έως το πέντε (5) το βαθμό ανησυχίας τους σε μια ενδεχόμενη μείωση του εισοδήματός τους. Το 81% (100) των συμμετεχόντων επέλεξαν ως απάντηση τα μέτρια έως πολύ.

Σχήμα 22. Απαντήσεις 9^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

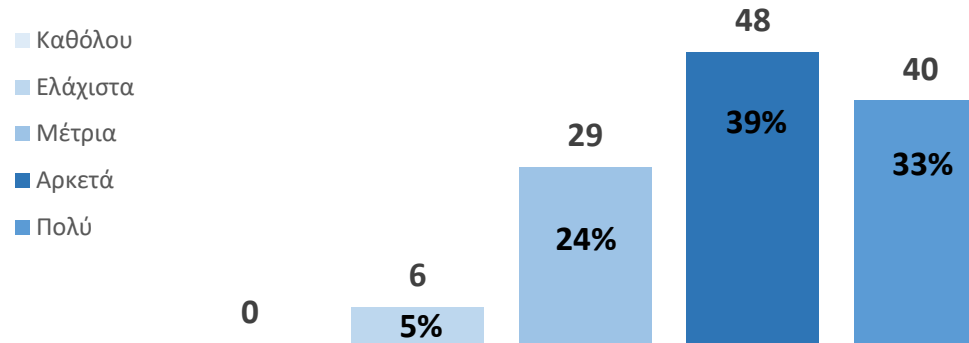

10^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ανησυχείτε για την επίδραση του πληθωρισμού;»

Στην 10^η ερώτηση του ερωτηματολογίου, ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να βαθμολογήσουν από το ένα (1) έως το πέντε (5) την ανησυχία τους για την επίδραση του πληθωρισμού. Η συντριπτική πλειοψηφία (72%) των ερωτηθέντων, απάντησαν ότι τους ανησυχεί αρκετά έως πολύ η επίδραση που έχει ο πληθωρισμός.

Σχήμα 23. Απαντήσεις 10ης ερώτησης ερωτηματολογίου

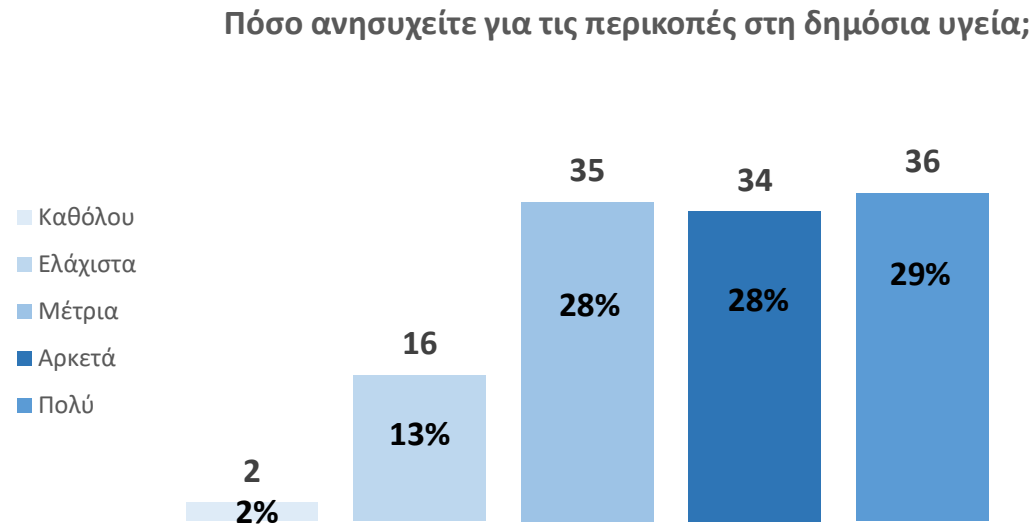
Πόσο ανησυχείτε για την επίδραση του πληθωρισμού;

11^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ανησυχείτε για τις περικοπές στη δημόσια υγεία;»

Στην 11^η ερώτηση του ερωτηματολογίου, ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να βαθμολογήσουν από το ένα (1) έως το πέντε (5) το πόσο ανησυχούν για τις περικοπές στη δημόσια υγεία. Το 57% (70) των ερωτηθέντων απάντησαν ότι ανησυχούν αρκετά έως πολύ για τις περικοπές στη δημόσια υγεία.

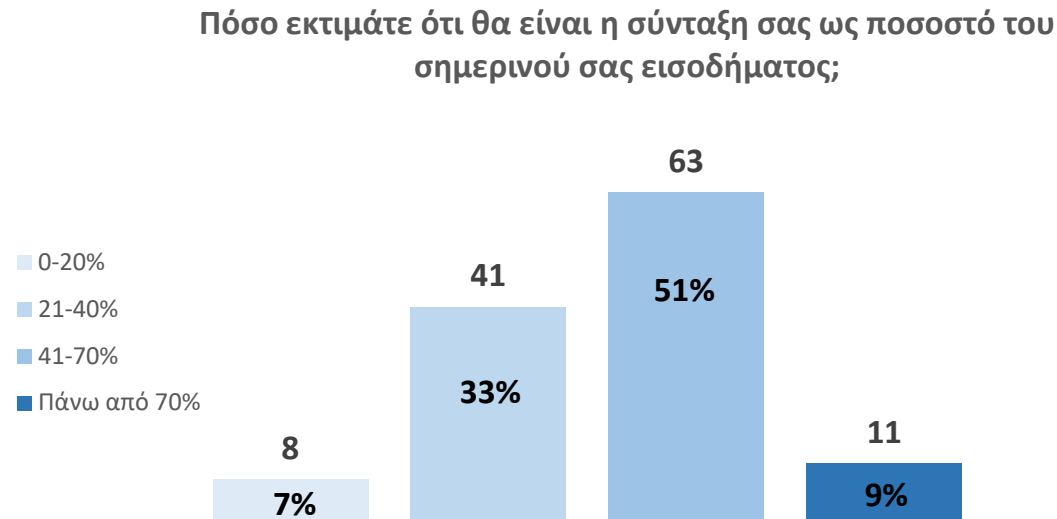
Σχήμα 24. Απαντήσεις 11^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

12^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο εκτιμάτε ότι θα είναι η σύνταξη σας ως ποσοστό του σημερινού σας εισοδήματος;»

Η 12^η ερώτηση του ερωτηματολογίου αποτυπώνει την εκτίμηση των συμμετεχόντων αναφορικά με το ποσοστό της σύνταξης τους σε σχέση με το σημερινό τους εισόδημα. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι, περίπου 9 στους 10 συμμετέχοντες (112 άτομα) εκτιμούν ότι η σύνταξη τους θα είναι κάτω από το 70% του σημερινού τους εισοδήματος.

Σχήμα 25. Απαντήσεις 12^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

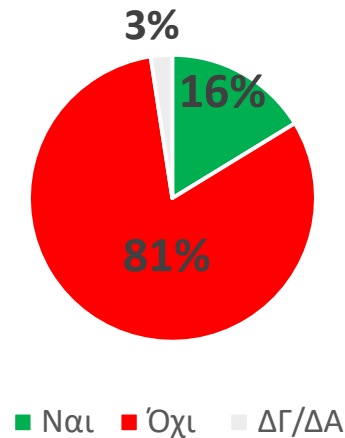

13^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Έχετε υπολογίσει το ύψος της σύνταξης που θα λάβετε αποπληθωρισμένο ή σε όρους καθαρής παρούσας αξίας;»

Η 13^η ερώτηση του ερωτηματολογίου επιχειρεί να προσδιορίσει το πλήθος των συμμετεχόντων που έχουν μπει στην διαδικασία να υπολογίσουν την σύνταξη που θα λάβουν σε όρους καθαρής παρούσας αξίας. Από τα 123 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα, μόνο το 16% (20) απάντησε θετικά στο ερώτημα, το 82% (100) απάντησε αρνητικά στο ερώτημα και ένα 2% (3) απάντησε ότι δεν γνωρίζει/δεν απαντά.

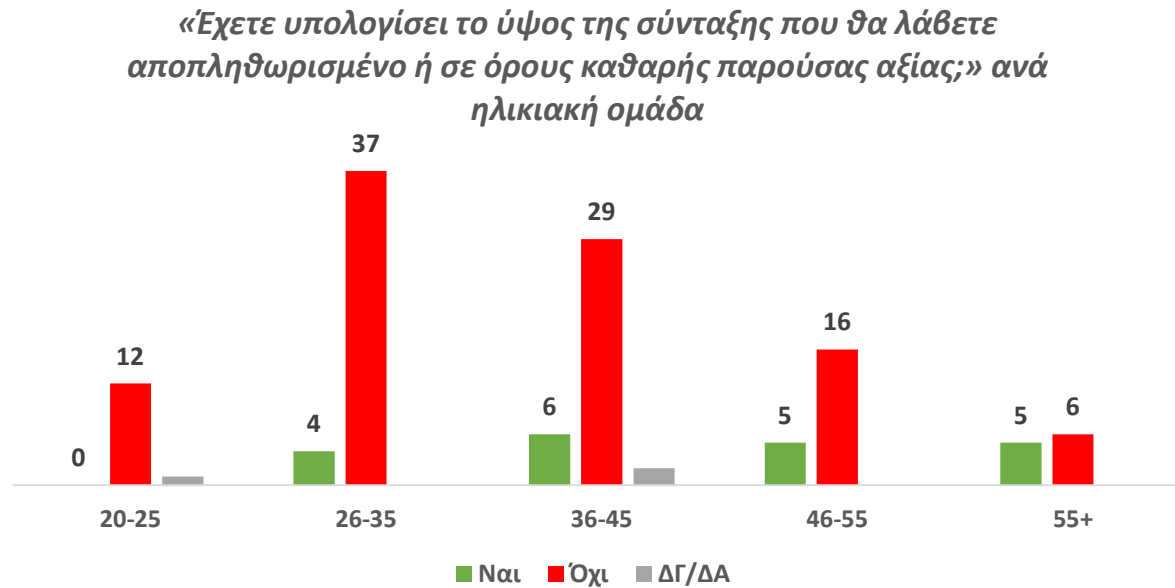
Σχήμα 26. Απαντήσεις 13^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Έχετε υπολογίσει το ύψος της σύνταξης που θα λάβετε αποπληθωρισμένο ή σε όρους καθαρής παρούσας αξίας;

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εμφανίζεται στην ανάλυση των απαντήσεων της προηγούμενης ερώτησης (13^{ης}) ανά ηλικιακή ομάδα. Θεωρητικά, οι αρνητικές απαντήσεις θα έπρεπε να μειώνονται με πολύ μεγάλο ρυθμό όσο αυξάνεται η ηλικία του ερωτηθέντος. Στο παρακάτω σχήμα (σχήμα 26), παρατηρούμε ότι το 90% (37) των συμμετεχόντων που είναι μεταξύ των ηλικιών 26-35 ετών δεν έχει υπολογίσει το ύψος της σύνταξης που θα λάβει σε όρους ΚΠΑ. Φυσιολογικά, το ποσοστό αυτό πέφτει στο 78% για τους ανθρώπους που είναι στο ηλικιακό εύρος 36-45 ετών.

Σχήμα 27. Απαντήσεις 13^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου ανά ηλικιακή ομάδα

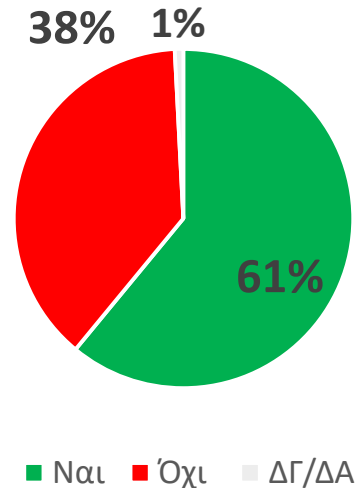

14^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Έχετε σχεδιάσει κάποιο πλάνο αποταμίευσης/επένδυσης ώστε τα χρόνια της συνταξιοδότησης να καλύψετε τις ανάγκες σας;»

Η 14^η ερώτηση του ερωτηματολογίου έρχεται ως συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης και επιχειρεί να εξετάσει το κατά πόσο οι συμμετέχοντες έχουν σχεδιάσει την κάλυψη των αναγκών τους για τα χρόνια της συνταξιοδότησής τους. Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται σε σχέση με την προηγούμενη ερώτηση καθώς βλέπουμε ότι το 61% (75) των ερωτηθέντων έχει σχεδιάσει κάποιο πλάνο αποταμίευσης/επένδυσης για την κάλυψη των αναγκών του στα χρόνια της συνταξιοδότησης.

Σχήμα 28. Απαντήσεις 14^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Έχετε σχεδιάσει κάποιο πλάνο αποταμίευσης/επένδυσης ώστε τα χρόνια της συνταξιοδότησης να καλύψετε τις ανάγκες σας;

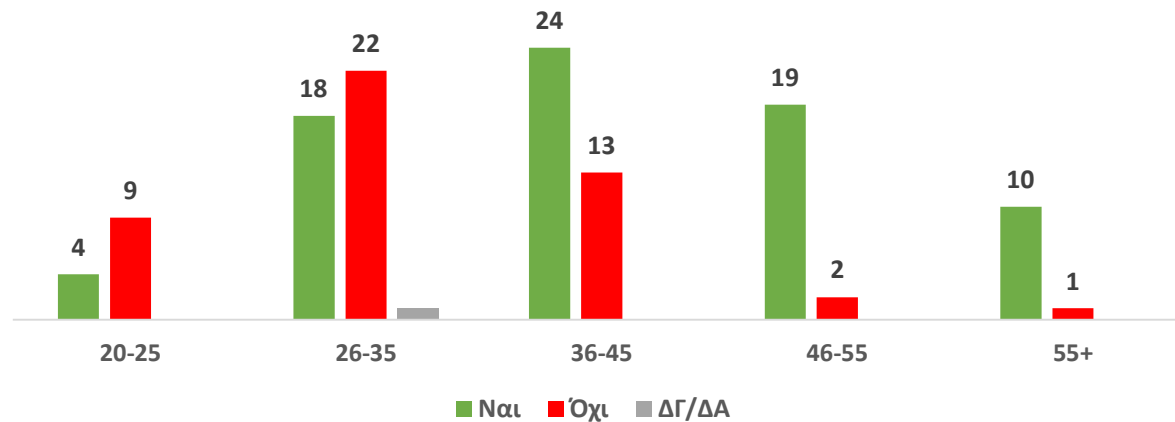

Κάνοντας την αντίστοιχη ανάλυση αποτελεσμάτων με την προηγούμενη ερώτηση, είδαμε πως διαμορφώνονται οι απαντήσεις ανά ηλικιακή ομάδα.

Τα αποτελέσματα που φαίνονται στο παρακάτω σχήμα (σχήμα 29) είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Έτσι, για τις ηλικίες από 46 ετών και πάνω το ποσοστό του δείγματος που έχει σχεδιάσει κάποιο πλάνο αποταμίευσης/επένδυσης για κάλυψη μελλοντικών αναγκών ανέρχεται στο 90%.

Σχήμα 29. Απαντήσεις 14^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου ανά ηλικιακή ομάδα

**Έχετε σχεδιάσει κάποιο πλάνο αποταμίευσης/επένδυσης ώστε τα χρόνια της συνταξιοδότησης να καλύψετε τις ανάγκες σας;
(ανά ηλικιακή ομάδα)**

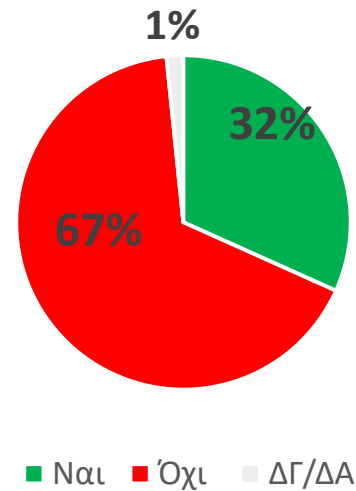

15^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Έχετε προσπαθήσει να προσδιορίσετε το ποσό που πρέπει να έχετε συγκεντρώσει ώστε μόλις συνταξιοδοτηθείτε να ζείτε άνετα;»

Στην συγκεκριμένη ερώτηση, σκοπός ήταν η ανάδειξη του πλήθους των συμμετεχόντων που έχουν πραγματικά μπει στην διαδικασία να υπολογίσουν τι ποσό τελικά χρειάζεται να έχουν συγκεντρώσει ώστε να ζήσουν άνετα μόλις συνταξιοδοτηθούν.

Σχήμα 30. Απαντήσεις 15^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Έχετε προσπαθήσει να προσδιορίσετε το ποσό που πρέπει να έχετε συγκεντρώσει ώστε μόλις συνταξιοδοτηθείτε να ζείτε άνετα;

16^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Αν ναι, ποιο είναι αυτό; (Παρακαλώ συμπληρώστε το συνολικό ποσό)

Η 16^η ερώτηση είναι συνέχεια της 15^{ης} καθώς θέλαμε να δούμε τι πιστεύουν οι συμμετέχοντες για το ποσό που χρειάζονται στη συνταξιοδότηση. Να σημειωθεί ότι, στην συγκεκριμένη ερώτηση, συμμετέχουν μόνο όσοι είχαν απαντήσει καταφατικά στην 15^η ερώτηση. Το μεγαλύτερο ποσοστό (44%) των ερωτηθέντων πιστεύει ότι το ποσό που χρειάζεται να έχει συγκεντρώσει βρίσκεται μεταξύ 100.000€ - 200.000€.

Σχήμα 31. Απαντήσεις 16^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

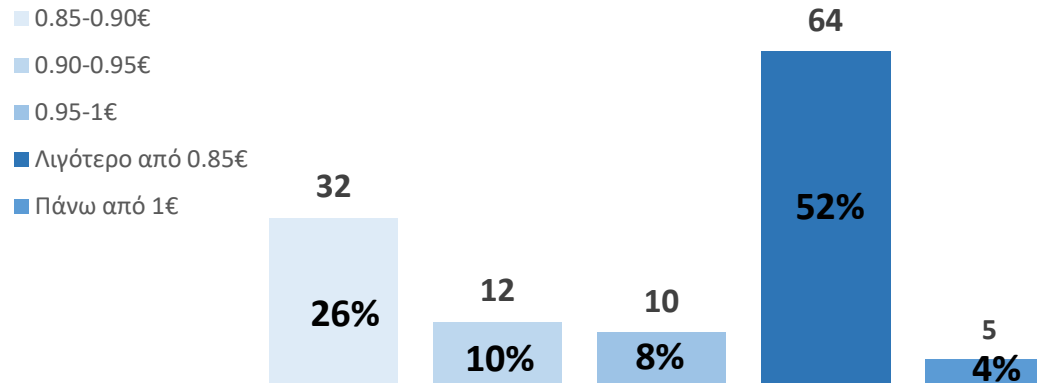

17^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Σε 15 χρόνια από σήμερα, πόσο εκτιμάτε ότι θα αξίζει το 1€;»

Στην συγκεκριμένη ερώτηση, εισάγουμε την έννοια της μείωσης της αξίας του χρήματος εξαιτίας του πληθωρισμού. Το 52% (64) των ερωτηθέντων θεωρούν ότι το νόμισμα θα έχει χάσει πάνω από 15% της σημερινής του αξίας καθώς απάντησαν ότι θα κοστίζει λιγότερο από 0.85€. Αντιθέτως, μόλις το 4% (5) των ερωτηθέντων εκτιμούν ότι το νόμισμα θα αξίζει παραπάνω από την σημερινή του αξία.

Σχήμα 32. Απαντήσεις 17^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

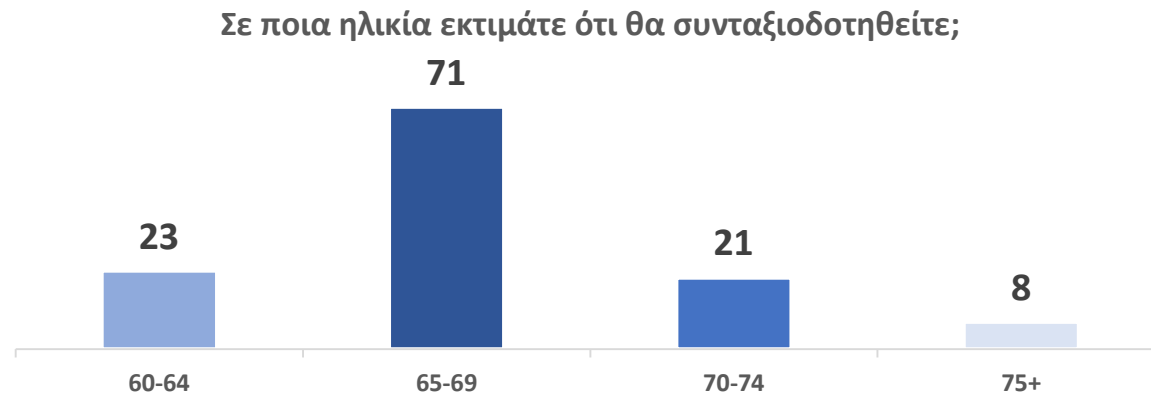
Σε 15 χρόνια από σήμερα, πόσο εκτιμάτε ότι θα αξίζει το 1 €;

18^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Σε ποια ηλικία εκτιμάτε ότι θα συνταξιοδοτηθείτε;»

Η 18^η ερώτηση είχε ως στόχο να αναδείξει την εκτίμηση των συμμετεχόντων αναφορικά με το έτος της συνταξιοδότησης τους. Το 58% (71 άτομα) εκτιμά ότι θα συνταξιοδοτηθεί μεταξύ 65-69 ετών. Δεύτερη δημοφιλέστερη απάντηση ήταν το εύρος 60-64 ετών (19%), ενώ σε κοντινή απόσταση (17% των ερωτηθέντων) ήταν το εύρος 70-74 ετών. Τέλος, το 7% (8 άτομα) εκτιμά ότι θα συνταξιοδοτηθεί μετά τα 75.

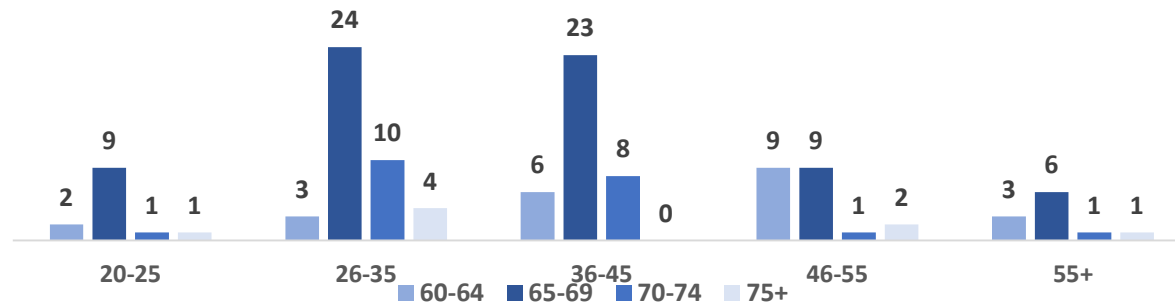
Σχήμα 33. Απαντήσεις 18^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Η συγκεκριμένη ερώτηση έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αν αναλύσουμε τις απαντήσεις ανά ηλικιακή ομάδα. Σε όλες τις απαντήσεις, κυριαρχούν οι εκτιμήσεις για συνταξιοδότηση στις ηλικίες 65-69 ετών. Ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι στις ηλικίες 26-45 ετών οι απαντήσεις για συνταξιοδότηση μεταξύ των 70-74 ετών αυξάνονται.

Σχήμα 34. Απαντήσεις 18^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου ανά ηλικιακή ομάδα

Σε ποια ηλικία εκτιμάτε ότι θα συνταξιοδοτηθείτε;

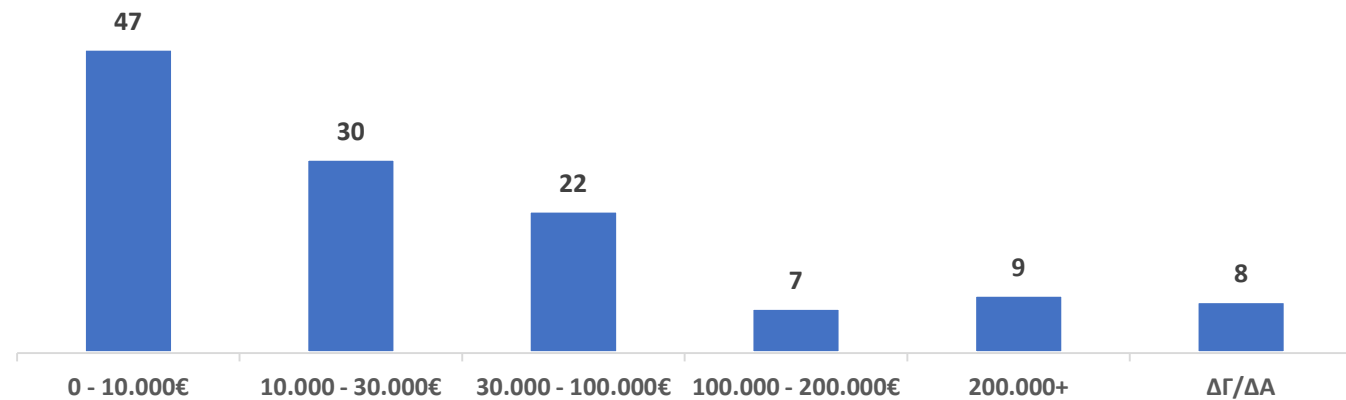

19^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Ποια είναι σήμερα η συνολική αξία των επενδύσεων και αποταμιεύσεων σας χωρίς να λάβετε υπόψιν τις συνταξιοδοτικές παροχές της εταιρίας (αν υπάρχουν) που εργάζεστε;»

Η συγκεκριμένη ερώτηση αποτυπώνει τον βαθμό ασφαλιστικής συνείδησης των συμμετεχόντων αναφορικά με την διασφάλιση ικανού εισοδήματος για μελλοντικές ανάγκες. Οι περισσότεροι (38%) απάντησαν ότι έχουν επενδύσεις/αποταμιεύσεις στην ράντα μεταξύ 0 - 10.000€ ενώ ακολουθούν όσοι έχουν επενδύσεις/αποταμιεύσεις συνολικής αξίας μεταξύ 10.000-30.000€. Επίσης, υπάρχουν οκτώ (8) άτομα που απάντησαν ΔΓ/ΔΑ. Οι απαντήσεις αποτυπώνονται στο παρακάτω γράφημα.

Σχήμα 35. Απαντήσεις 19^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Ποιά είναι σήμερα η συνολική αξία των επενδύσεων και αποταμιεύσεων σας χωρίς να λάβετε υπόψιν τις συνταξιοδοτικές παροχές της εταιρίας (αν υπάρχουν) που εργάζεστε;

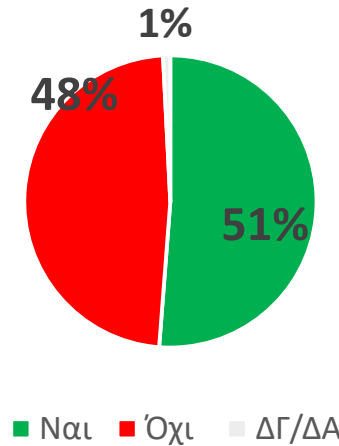
20^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Έχετε κάποιο συνταξιοδοτικό πρόγραμμα;»

Οι απαντήσεις στην συγκεκριμένη ερώτηση είναι αρκετά μοιρασμένες με ελαφριά επικράτηση των καταφατικών απαντήσεων.

Πιο αναλυτικά, σε σύνολο 123 ατόμων, 63 άτομα απάντησαν ότι έχουν κάποιο συνταξιοδοτικό πρόγραμμα, 59 απάντησαν ότι δεν έχουν κάποιο συνταξιοδοτικό πρόγραμμα, ενώ 1 απάντησε ότι «ΔΓ/ΔΑ».

Σχήμα 36. Απαντήσεις 20^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Έχετε κάποιο συνταξιοδοτικό πρόγραμμα;

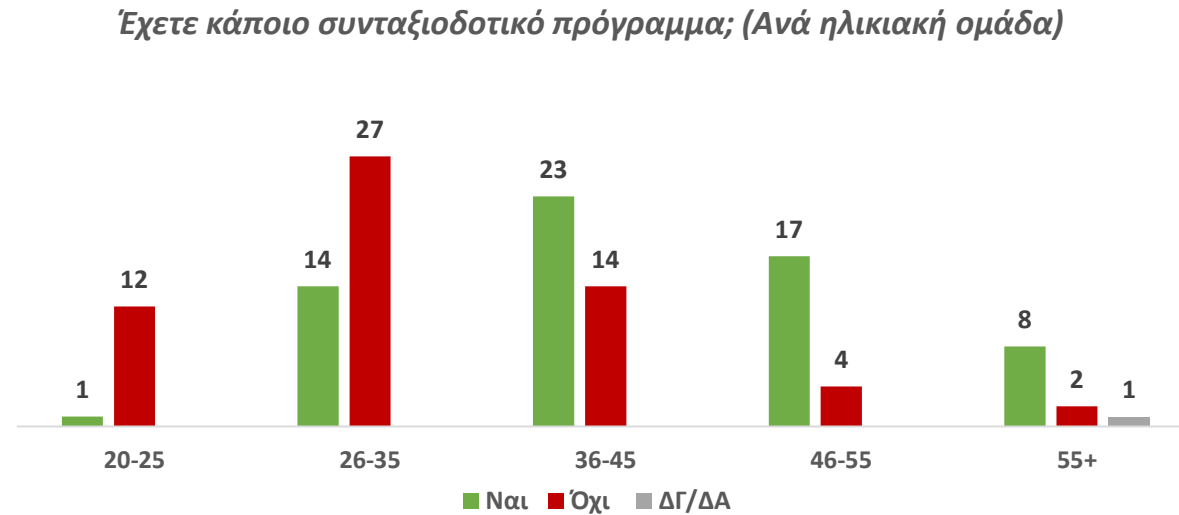
Να σημειωθεί ότι, όπως και στις προηγούμενες ερωτήσεις, οι απαντήσεις εμφανίζουν μεγάλο ενδιαφέρον αν τις αναλύσουμε ανά ηλικιακή ομάδα.

Γενικότερα, είναι γνωστό ότι όσο νωρίτερα ξεκινάει ένα άτομο να αποταμιεύει/επενδύει τόσο μεγαλύτερη περιουσία θα μπορέσει να δημιουργήσει με όσο το δυνατόν μικρότερες εισφορές.

Στο παρακάτω γράφημα, αποτυπώνεται ότι όσο νεαρότερο το άτομο που συμμετέχει στην έρευνα τόσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των αρνητικών απαντήσεων.

Πιο συγκεκριμένα, το 72% των συμμετεχόντων που είναι έως 35 ετών, δεν έχει κάποιο συνταξιοδοτικό πρόγραμμα. Αυτό σημαίνει ότι, είτε βασίζονται σε κάποιο διαφορετικό πρόσθετο εισόδημα για διασφάλιση μελλοντικών αναγκών, είτε ότι δεν είναι σε θέση να εισφέρουν ένα σταθερό μηνιαίο ποσό σε ένα συνταξιοδοτικό πρόγραμμα που θα τους διασφαλίσει για το μέλλον.

Σχήμα 37. Απαντήσεις 20^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου ανά ηλικιακή ομάδα

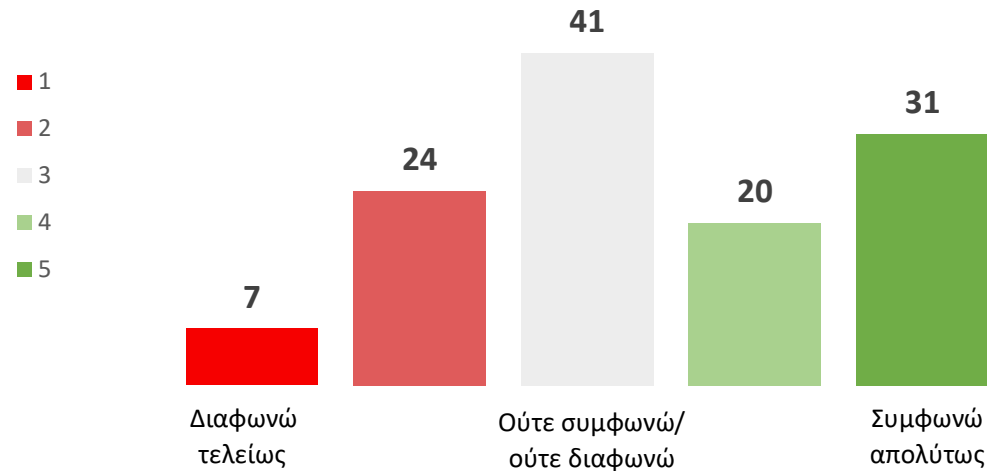
21^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Βαθμολογήστε από το 1 (Διαφωνώ τελείως) έως το 5 (Συμφωνώ απόλυτα) την παρακάτω πρόταση:
«Μπορώ και αποταμιεύω χρήματα στο τέλος του κάθε μήνα»

Σε συνέχεια των ερωτήσεων αναφορικά με την αποταμίευση, θέσαμε το ερώτημα αναφορικά με το αν έχουν την δυνατότητα να αποταμιεύουν κάθε μήνα ένα χρηματικό ποσό. Οι απαντήσεις που λάβαμε μας έδειξαν ότι το 41% (51 άτομα) μπορεί και αποταμιεύει κεφάλαιο στο τέλος του κάθε μήνα, αν και το υψηλότερο ποσοστό απαντήσεων ήρθε από εκείνους που δεν μπορούν να το κάνουν συστηματικά.

Πιο συγκεκριμένα, το 33% (41 άτομα) των ερωτηθέντων έδωσαν την απάντηση «Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ» που μεταφράζεται στο ότι κάποιους μήνες μπορούν και αποταμιεύουν και κάποιους άλλους δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα.

Σχήμα 38. Απαντήσεις 21^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Μπορώ και αποταμιεύω χρήματα στο τέλος του κάθε μήνα

22^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Βαθμολογήστε από το 1 (Διαφωνώ τελείως) έως το 5 (Συμφωνώ απόλυτα) την παρακάτω πρόταση: «Τα βγάζω πέρα ίσα - ίσα στο τέλος του κάθε μήνα»

Σε αυτή την ερώτηση, καταγράφουμε το πως αντιμετωπίζουν οι συμμετέχοντες την διαχείριση των οικονομικών τους στο τέλος του κάθε μήνα. Οι απαντήσεις είναι διαφορετικές σε σχέση με την προηγούμενη ερώτηση καθώς βλέπουμε ότι βαίνουν με φθίνουσα πορεία προς την ταύτιση με την δήλωση που ζητήσαμε να μας βαθμολογήσουν.

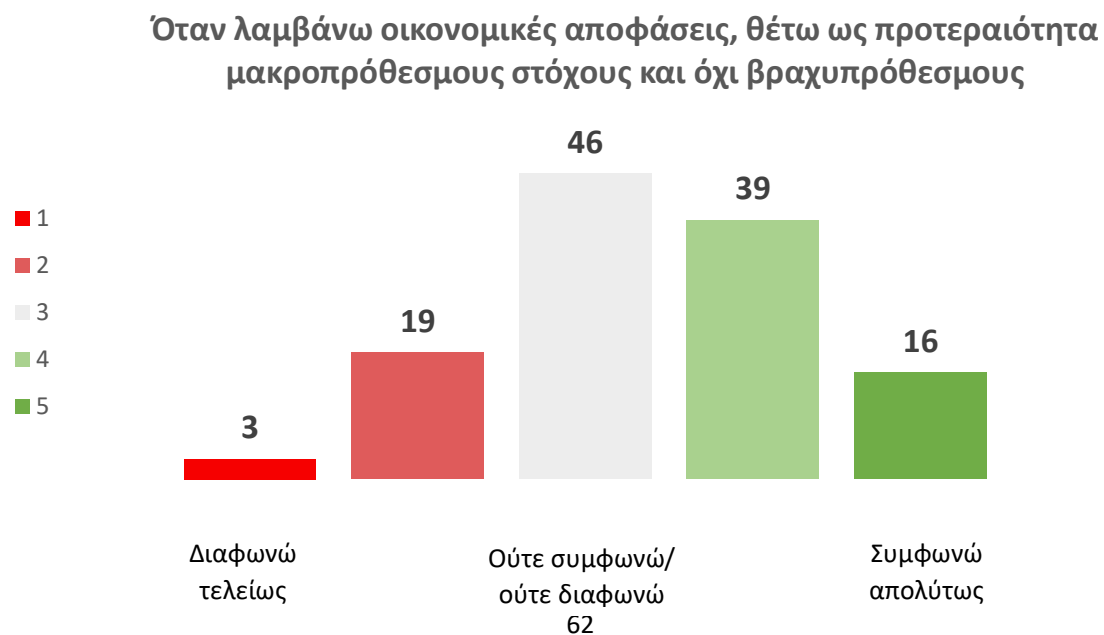
Σχήμα 39. Απαντήσεις 22^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

23^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Βαθμολογήστε από το 1 (Διαφωνώ τελείως) έως το 5 (Συμφωνώ απόλυτα) την παρακάτω πρόταση:
«Όταν λαμβάνω οικονομικές αποφάσεις, θέτω ως προτεραιότητα μακροπρόθεσμους στόχους και όχι βραχυπρόθεσμους»

Σε αυτή την ερώτηση, καταγράφουμε την επίδραση που έχει στους συμμετέχοντες η έννοια του χρονικού ορίζοντα στην λήψη οικονομικών αποφάσεων. Το 45% των ερωτηθέντων, θεωρούν ότι στη λήψη οικονομικών αποφάσεων, οι μακροπρόθεσμοι στόχοι είναι αυτοί που είναι σημαντικότεροι συγκριτικά με τους βραχυπρόθεσμους.

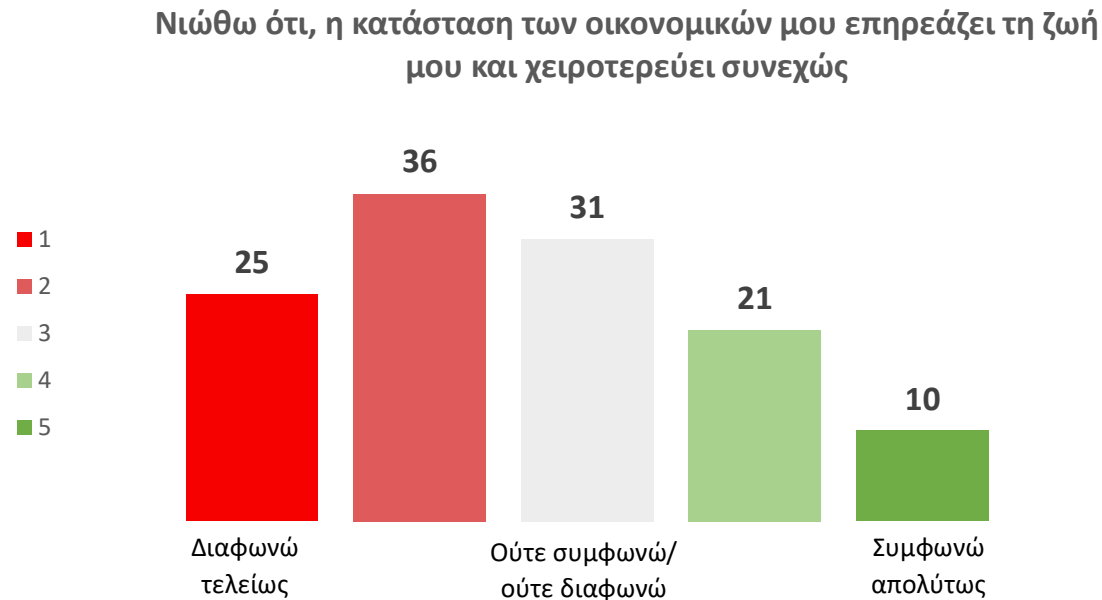
Σχήμα 40. Απαντήσεις 23^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

24^η ερώτηση ερωτηματολογίου: Βαθμολογήστε από το 1 (Διαφωνώ τελείως) έως το 5 (Συμφωνώ απόλυτα) την παρακάτω πρόταση: «Νιώθω ότι, η κατάσταση των οικονομικών μου επηρεάζει τη ζωή μου και χειροτερεύει συνεχώς»

Σε αυτή την ερώτηση, καταγράφουμε τα συναισθήματα των ερωτηθέντων αναφορικά με την κατάσταση των οικονομικών τους. Το 50% (61 άτομα) απάντησαν ότι διαφωνούν με την συγκεκριμένη πρόταση.

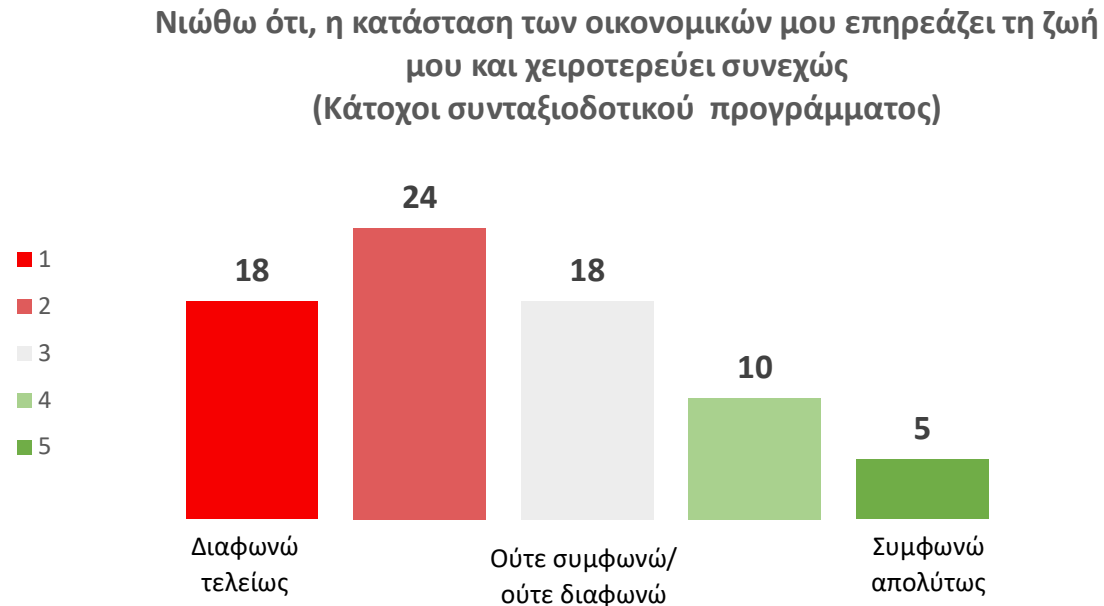
Σχήμα 41. Απαντήσεις 24^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Έχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, να δούμε τις απαντήσεις για την παραπάνω ερώτηση συνδυαστικά με το αν έχει κάποιος συνταξιοδοτικό πρόγραμμα.

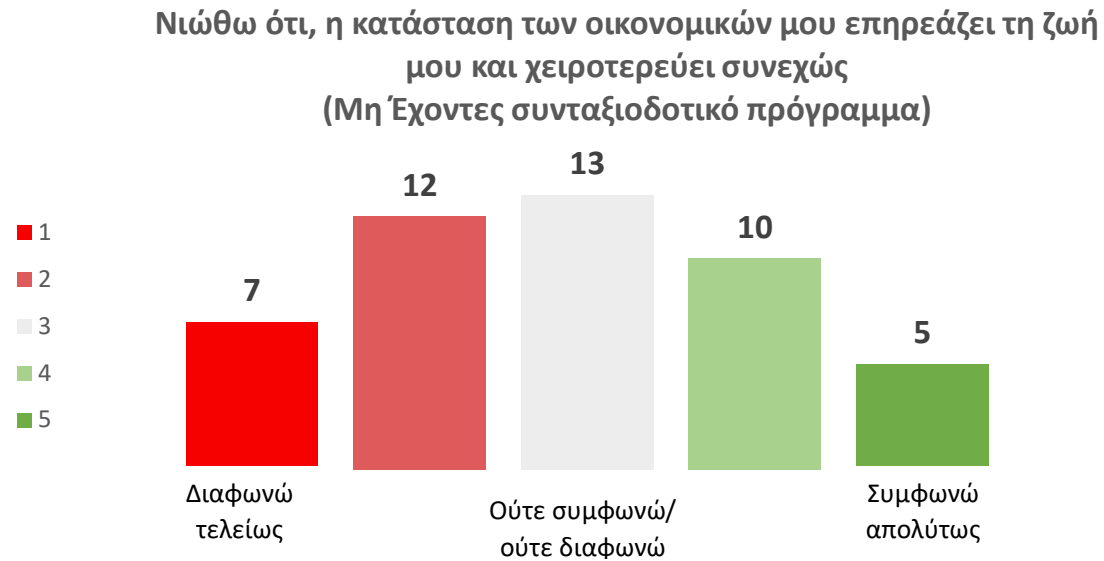
Στο παρακάτω γράφημα, αποτυπώνονται οι απαντήσεις της 24^{ης} ερώτησης από τα άτομα που έχουν κάποιο συνταξιοδοτικό πρόγραμμα. Το 56% (42 άτομα) απάντησαν ότι διαφωνούν με την πρόταση που τέθηκε και δεν αισθάνονται ότι η κατάσταση των οικονομικών τους χειροτερεύει.

Σχήμα 42. Απαντήσεις 24ης ερώτησης ερωτηματολογίου για τους κατόχους συνταξιοδοτικού προγράμματος

Αντιθέτως, στους συμμετέχοντες που δεν είναι κάτοχοι κάποιου συνταξιοδοτικού προγράμματος, το αντίστοιχο ποσοστό πέφτει στο 40% καθώς 19 άτομα από τα 47 απάντησαν ότι δεν αισθάνονται ότι η κατάσταση των οικονομικών τους χειροτερεύει.

Σχήμα 43. Απαντήσεις 24^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου για τα άτομα που δεν κατέχουν συνταξιοδοτικό πρόγραμμα

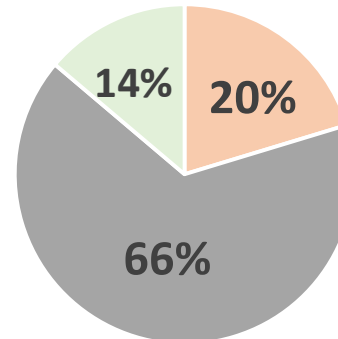
25^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Τι βαθμό επενδυτικού κινδύνου είστε διατεθειμένοι να αναλάβετε σε μια επένδυση;»

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες θα ήταν διατεθειμένοι να αναλάβουν μέτριο επενδυτικό κίνδυνο σε μια ενδεχόμενη επένδυση. Πιο συγκεκριμένα, το 66% (81 άτομα) επέλεξε αυτή την απάντηση, ακολουθούν με μεγάλη διαφορά (25 άτομα) όσοι δεν επιθυμούν να αναλάβουν επενδυτικό κίνδυνο χωρίς όμως να ενδιαφέρονται για επίτευξη υψηλών αποδόσεων. Τέλος, δεκαεπτά (17) άτομα δήλωσαν ότι για να μπορέσουν να πετύχουν υψηλές αποδόσεις για το επενδυμένο κεφάλαιο τους, είναι διατεθειμένοι να αναλάβουν σημαντικό ποσοστό επενδυτικού κινδύνου.

Σχήμα 44. Απαντήσεις 25^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Τι βαθμό επενδυτικού κινδύνου είστε διατεθειμένοι να αναλάβετε σε μια επένδυση;

- Δεν επιθυμώ να αναλάβω επενδυτικό κίνδυνο
- Είμαι διατεθειμένος/η να αναλάβω μέτριο ποσοστό επενδυτικού κινδύνου
- Είμαι διατεθειμένος/η να αναλάβω σημαντικό ποσοστό επενδυτικού κινδύνου ώστε να έχω υψηλές αποδόσεις για το κεφάλαιο μου

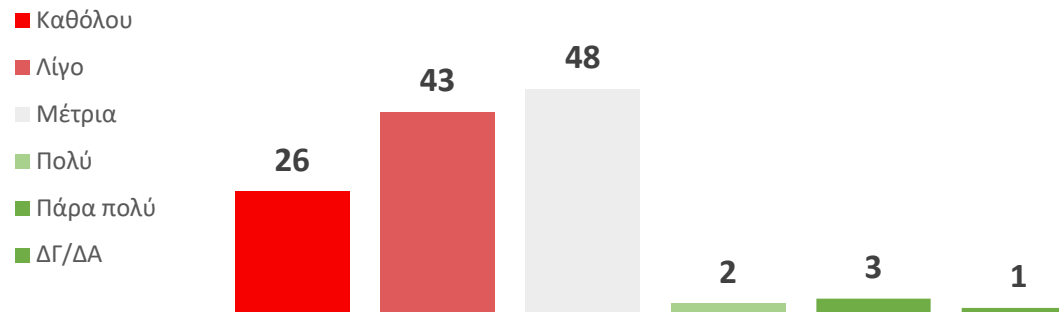
26^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Πόσο ικανοποιημένοι είστε με τις κρατικές παροχές υγείας;»

Ένα από τα ερωτήματα που ταλανίζει τους πολίτες μιας χώρας είναι αν επαρκεί το δημόσιο σύστημα υγείας για την κάλυψη των υγειονομικών αναγκών τους. Πολλοί καταφεύγουν στην λύση της ιδιωτικής ασφάλισης ώστε να διασφαλίσουν ότι σε περίπτωση εμφάνισης προβλημάτων υγείας θα υπάρχει άμεση εξυπηρέτηση. Θέσαμε, λοιπόν, το αντίστοιχο ερώτημα στο ερωτηματολόγιο και οι απαντήσεις που λάβαμε ήταν στην πλειοψηφία τους αρνητικές.

Πιο συγκεκριμένα, το 95% (117 άτομα) του δείγματος απάντησε ότι είναι μέτρια έως καθόλου ικανοποιημένοι με τις κρατικές παροχές υγείας.

Σχήμα 45. Απαντήσεις 26^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου

Πόσο ικανοποιημένοι είστε με τις κρατικές παροχές υγείας;

27^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Γνωρίζετε την έννοια του κινδύνου μακροζωίας; (Longevity risk)»

Έχοντας αναλύσει στην παρούσα εργασία την μακροζωία και τους ενδεχόμενους κινδύνους που μπορεί να επιφέρει η προέκτασή της, θέσαμε το ερώτημα αυτό και στους συμμετέχοντες στο ερωτηματολόγιο.

Το 58% (71 άτομα) του δείγματος, απάντησε ότι γνωρίζει τι είναι ο κίνδυνος μακροζωίας.

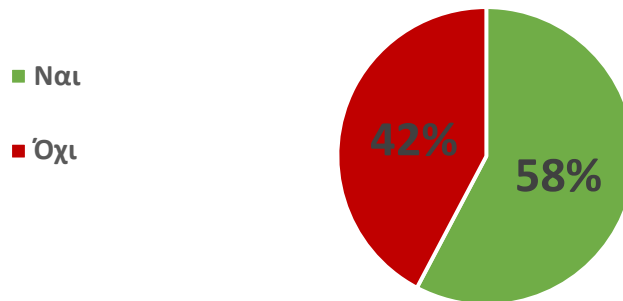
Είναι χρήσιμο να παρατηρήσουμε ότι οι απαντήσεις διαφέρουν αρκετά αν συνδυάσουμε τον κλάδο απασχόλησης των ερωτηθέντων.

Πιο αναλυτικά, από όσους εργάζονται στον χρηματοοικονομικό/ασφαλιστικό κλάδο, το 79% (50 άτομα) γνωρίζει την έννοια του longevity risk.

Αν δούμε πως διαμορφώνεται το ποσοστό στους συμμετέχοντες που απασχολούνται σε οποιονδήποτε άλλο κλάδο πέραν του ασφαλιστικού, τότε παρατηρούμε ότι ανέρχεται σε μόλις 35% (21 άτομα).

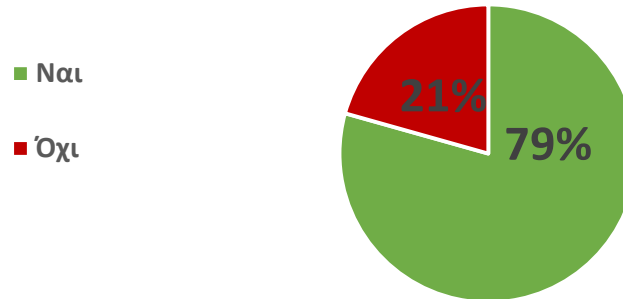
Σχήμα 46. Απαντήσεις 27^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου (Συνολικό δείγμα)

Γνωρίζετε την έννοια του κινδύνου μακροζωίας;

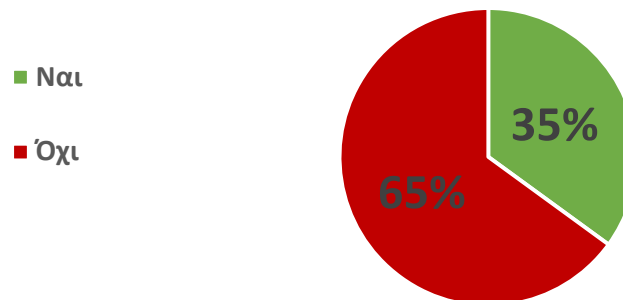
Σχήμα 47. Απαντήσεις 27^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου (Εργαζόμενοι στον ασφαλιστικό κλάδο)

Γνωρίζετε την έννοια του κινδύνου μακροζωίας;

Σχήμα 48. Απαντήσεις 27^{ης} ερώτησης ερωτηματολογίου (Εργαζόμενοι σε άλλο κλάδο πέραν του ασφαλιστικού)

Γνωρίζετε την έννοια του κινδύνου μακροζωίας;

28^η ερώτηση ερωτηματολογίου: «Αν υποθέσουμε ότι φτάνετε στην ηλικία των 100 ετών, τι από τα παρακάτω σας ανησυχεί περισσότερο;»

Στην συγκεκριμένη ερώτηση, αναδεικνύεται αυτό για το οποίο τελικά ανησυχούν οι άνθρωποι αν επιμηκυνθεί το προσδόκιμο ζωής. Φοβόμαστε πιο πολύ το πως θα είναι η υγεία μας ή το αν θα έχουμε εξασφαλίσει την οικονομική μας βιωσιμότητα ώστε να μπορούμε να ζούμε άνετα;

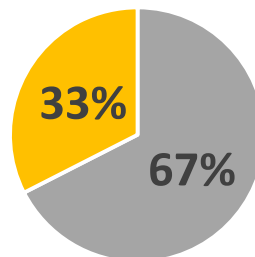
Το 67% (83 άτομα) του δείγματος δήλωσε ότι ανησυχεί για το πως θα είναι η κατάσταση της υγείας του, ενώ το υπόλοιπο 33% δήλωσε ότι ανησυχεί για το αν θα μπορεί να ζει άνετα βάσει της οικονομικής του κατάστασης.

Ακόμα, ενδιαφέρον έχουν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ανά ηλικιακό εύρος. Πιο συγκεκριμένα, μόνο στις ηλικίες 26-45 ετών, υπάρχουν αρκετές απαντήσεις αναφορικά με την ανησυχία για την οικονομική τους κατάσταση αν φτάσουν τα 100 έτη.

Σχήμα 49. Απαντήσεις 28ης ερώτησης

Αν υποθέσουμε ότι φτάνετε στην ηλικία των 100 ετών, τι από τα παρακάτω σας ανησυχεί περισσότερο;

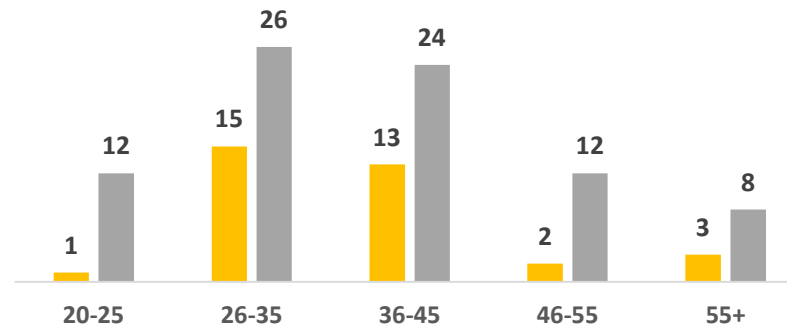
- Η κατάσταση της υγείας μου
- Αν θα μπορώ να ζω άνετα βάσει της οικονομικής μου κατάστασης

Σχήμα 50. Απαντήσεις 28^{ης} ερώτησης ανά ηλικιακό εύρος

Αν υποθέσουμε ότι φτάνετε στην ηλικία των 100 ετών, τι από τα παρακάτω σας ανησυχεί περισσότερο;

- Αν θα μπορώ να ζω άνετα βάσει της οικονομικής μου κατάστασης
- Η κατάσταση της υγείας μου

Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε ο συνταξιοδοτικός αλφαριθμητισμός στην Ελλάδα συνδυαζόμενος με την έννοια του «longevity risk». Αφού αναλύσαμε το νομικό πλαίσιο του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, κάναμε μια ιστορική αναδρομή στα οικονομικά στοιχεία της χώρας μας. Στη συνέχεια, αναλύσαμε το προσδόκιμο ζωής και την εξέλιξη του όπως επίσης και την έννοια του κινδύνου μακροζωίας. Ορίσαμε τον συνταξιοδοτικό αναλφαριθμητισμό και πως θα μας επηρεάσει στα χρόνια της συνταξιοδότησης.

Τέλος, παρουσιάσαμε το ερωτηματολόγιο που ετοιμάσαμε ώστε να καταλάβουμε τον βαθμό εξοικείωσης των συμμετεχόντων με τα πράγματα που αναλύσαμε παραπάνω (συνταξιοδοτικός αλφαριθμητισμός, κίνδυνος μακροζωίας κλπ.).

Τα ευρήματα αναφορικά με τον συνταξιοδοτικό αλφαριθμητισμό και τον κίνδυνο μακροζωίας συνοψίζονται ως εξής:

1. Το 88% των συμμετεχόντων ανησυχούν μέτρια έως πάρα πολύ για την αύξηση του κόστους δαπανών υγείας
2. Το 81% των συμμετεχόντων ανησυχούν αρκετά έως πολύ για την μείωση του εισοδήματός τους
3. Μόλις το 9% των συμμετεχόντων εκτιμούν ότι η σύνταξή τους θα είναι άνω του 70% του σημερινού εισοδήματός τους. Το 51% εκτιμά ότι θα είναι κάπου μεταξύ 41-70%.
4. Το 61% των συμμετεχόντων έχει σχεδιάσει κάποιο πλάνο αποταμίευσης/επένδυσης για την κάλυψη των αναγκών του στα χρόνια της συνταξιοδότησης. Για τις ηλικίες από 46 και άνω, σχεδόν όλοι έχουν σχεδιάσει κάποιο πλάνο αποταμίευσης/επένδυσης, ενώ στις ηλικίες 26-35 πάνω από τους μισούς δεν έχουν σχεδιάσει κάτι.
5. Μόλις το 32% των συμμετεχόντων, έχουν προσδιορίσει το ποσό που χρειάζονται στα χρόνια της συνταξιοδότησης. Εξ' αυτών, το 44% πιστεύει ότι το ποσό αυτό είναι μεταξύ 100.000 - 200.000€.

6. Το 58% των ερωτηθέντων (71 άτομα) εκτιμά ότι θα συνταξιοδοτηθεί μεταξύ 65-69 ετών. Ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι στις ηλικίες 26-45 ετών οι απαντήσεις για συνταξιοδότηση μεταξύ των 70-74 ετών αυξάνονται.
7. Οι μισοί (51%) συμμετέχοντες απάντησαν ότι έχουν κάποιο συνταξιοδοτικό πρόγραμμα. Στις ηλικίες έως 35 ετών, το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται στο 28%. Αυτό σημαίνει ότι, είτε βασίζονται σε κάποιο διαφορετικό πρόσθετο εισόδημα για διασφάλιση μελλοντικών αναγκών, είτε ότι δεν είναι σε θέση να εισφέρουν ένα σταθερό μηνιαίο ποσό σε ένα συνταξιοδοτικό πρόγραμμα που θα τους διασφαλίσει για το μέλλον.
8. Το 58% του δείγματος, απάντησε ότι γνωρίζει την έννοια του longevity risk. Αναλύοντας το δείγμα βάσει εργασιακής προϋπηρεσίας, παρατηρούμε τα εξής:
 - a. Σχεδόν 8 στους 10 συμμετέχοντες που εργάζονται στον ασφαλιστικό/χρηματοοικονομικό κλάδο γνωρίζουν την έννοια του longevity risk
 - b. Σχεδόν 4 στους 10 συμμετέχοντες που εργάζονται σε οποιοδήποτε άλλο κλάδο, γνωρίζουν την έννοια του longevity risk

Συνεπώς, με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας προτείνονται τα κάτωθι:

- Περαιτέρω ενημέρωση με έμφαση στις νεότερες ηλικίες αναφορικά με την αξία της αποταμίευσης, της επένδυσης αλλά και της ασφάλισης
- Ανάδειξη του κινδύνου μακροζωίας και πως μπορούμε να προστατευτούμε από αυτόν

Βιβλιογραφία

Insurance Europe. “Annual Report 2021-2022”. <https://insuranceeurope.eu/publications/2620/annual-report-2021-2022/download/Annual+Report%202021-2022.pdf>

Macrotrends. <https://www.macrotrends.net/countries/GRC/greece/gdp-gross-domestic-product>

Life expectancy at birth (ΟΟΣΑ). <https://data.oecd.org/healthstat/life-expectancy-at-birth.htm>

Ποσοστό αποταμίευσης ως προς το ΑΕΠ (ΟΟΣΑ). <https://data.oecd.org/natincome/saving-rate.htm>

Ποσοστό κατανάλωσης ως προς το ΑΕΠ (ΟΟΣΑ). <https://data.oecd.org/hha/household-spending.htm#indicator-chart>

Financial Assets per capita. (ΟΟΣΑ) <https://data.oecd.org/hha/household-financial-assets.htm#indicator-chart>

Deposits per capita as % of Financial Assets. (ΟΟΣΑ) <https://data.oecd.org/hha/household-financial-assets.htm#indicator-chart>

Shares and other equity, % of total financial assets, 1995 – 2019. (ΟΟΣΑ) <https://data.oecd.org/hha/household-financial-assets.htm#indicator-chart>

Pension funds, % of total financial assets, 1995 – 2019. (ΟΟΣΑ) <https://data.oecd.org/hha/household-financial-assets.htm#indicator-chart>

Ποσοστό Αποταμίευσης Νοικοκυριών προς ΑΕΠ. ΕΛΣΤΑΤ <https://www.statistics.gr/documents/20181/64c36683-e292-edee-776a-d0cac3c9730a>

Καπόγιαννης Πάνος. «Ο συνταξιοδοτικός αλφαριθμητισμός στην Ελλάδα»

Εξέλιξη προσδόκιμου ζωής Ελλάδα & Χώρες ΕΕ (1960-2021). (ΟΟΣΑ)
<https://data.oecd.org/healthstat/life-expectancy-at-birth.htm>

Ποσοστό Δαπανών Υγείας προς ΑΕΠ (1998-2021). (ΟΟΣΑ) <https://data.oecd.org/healthres/health-spending.htm>

Εξέλιξη εργατικού δυναμικού Ελλάδας 1982- 2021. (ΟΟΣΑ) <https://data.oecd.org/emp/labour-force.htm#indicator-chart>

Λυμπεράκη Αντιγόνη, Φιλαληθης Τάσος, Τήνιος Πλάτων (2009). Ζωή 50+, Εκδόσεις Κριτική